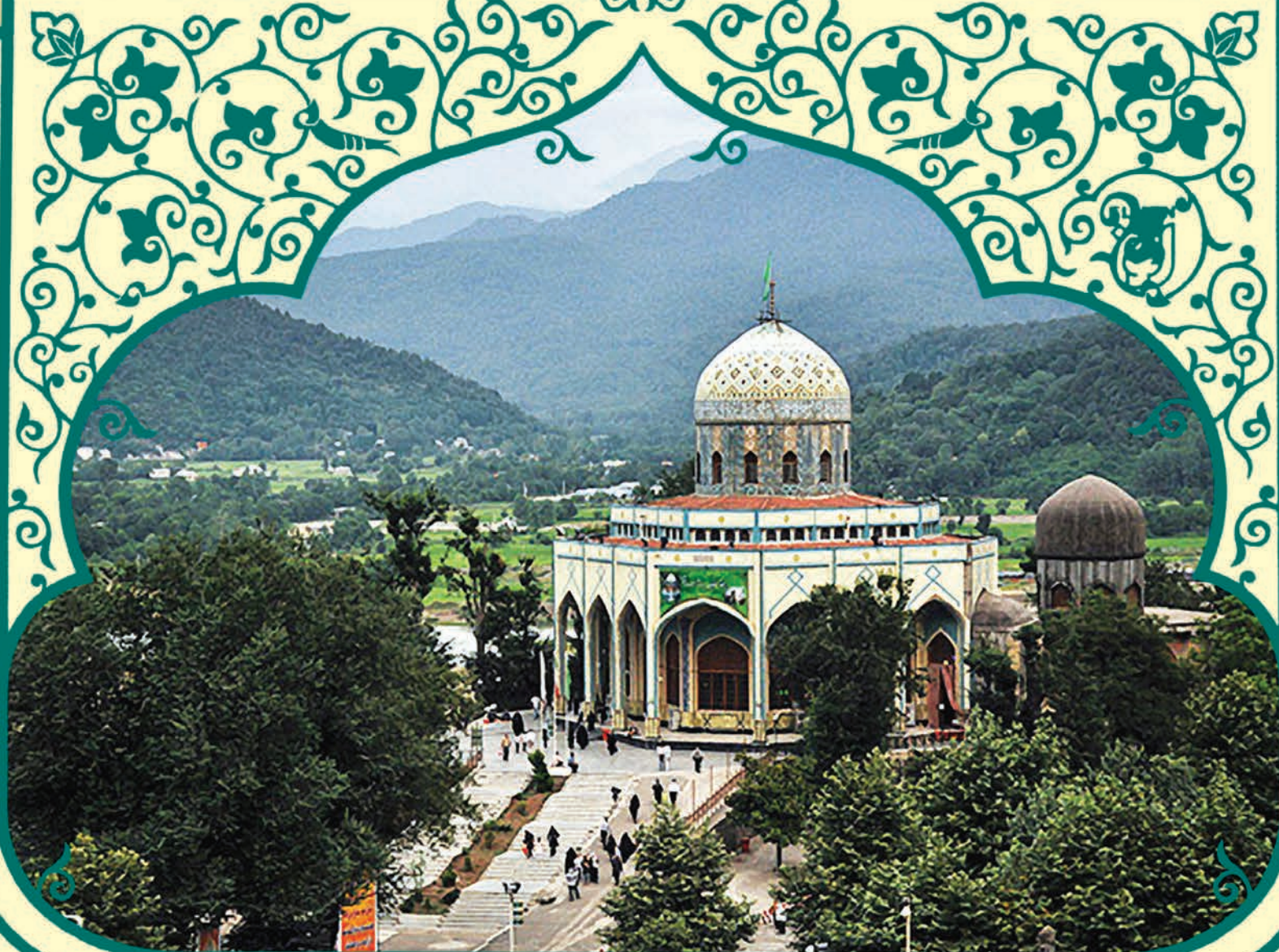

امام موسی کاظم علیه السلام

رجب ماه بزرگی است که خداوند [پاداش] نیکی‌ها را در آن

دو چندان و گناهان را پاک می‌کند.

امامزاده هاشم علیه السلام - استان گیلان

نوروز و سبک زندگی اسلامی

ویژه‌نامه افق حوزه به مناسبت آغاز سال ۱۳۹۸ هجری شمسی

هفته‌نامه افق حوزه / اسفند ۱۳۹۷ / رجب ۱۴۴۰ / مارس ۲۰۱۹

ایام عید نوروز و مسایل پیرامون آن، مستلزم اموری است که هر یک احکامی مناسب خود را می‌طلبد و ما نکاتی را در این زمینه یادآور می‌شویم:

۱. خرید و فروش پول

یکی از امور رایج در آستانه فرارسیدن اعیاد و به‌خصوص عید نوروز، خرید و فروش پول «نو» است، بدین صورت که مثلاً شخصی صد هزار تومان پول نو را به صد و بیست هزار تومان یا کمتر و بیشتر می‌خرد. سؤال این است که حکم این معامله چیست؟ پاسخ: معاوضه و معامله مزبور صحیح است و اشکالی بر آن مترتب نیست، مشروط به این‌که نقد به نقد صورت پذیرفته باشد و نسیه یا پیش فروشی در بین نباشد؛ زیرا در معاوضه مزبور، «ربا» محقق نشده است؛ اما این‌که ربای قرضی نیست؛ زیرا فرض بر این است که قرضی صورت نگرفته و مبادله به‌طور نقد به نقد انجام شده است و این‌که ربای معاوضی نیست؛ زیرا ربای معاوضی تنها در چیزهای وزن کردنی و پیمانهای حرام می‌باشد. بنابراین، در چیزهای شمارشی مانند پول و امثال آن، کم یا زیاد بودن یک طرف اشکالی ندارد.^(۱)

۱. توضیح المسایل محشی، سیدروح‌الله موسوی خمینی (م ۱۴۰۹ق)، دفتر انتشارات اسلامی وابسته به جامعه مدرسین حوزه علمیه قم، قم، ۱۴۲۴ق/ج ۲/ص ۸۴۰

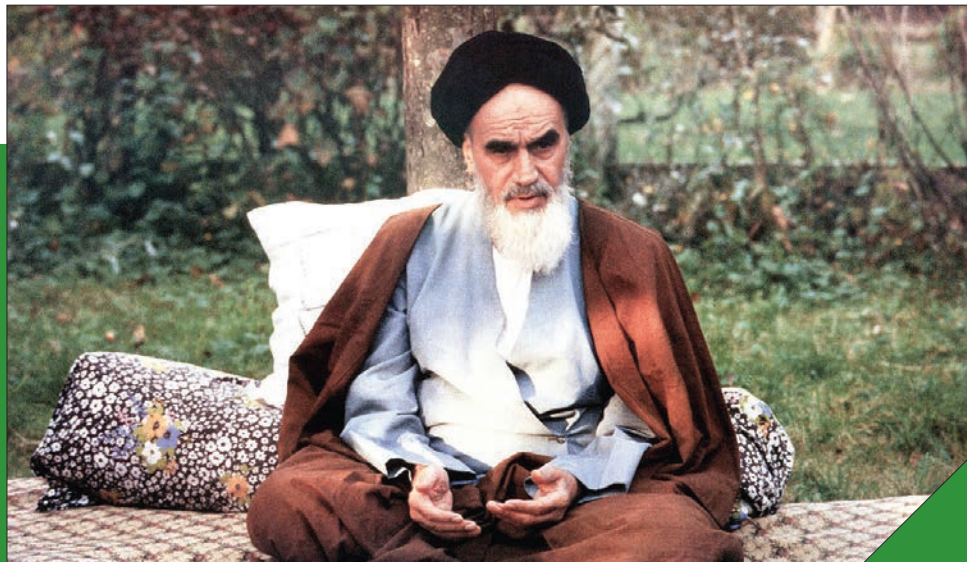
هفته‌نامه افق حوزه

اسفند ۱۳۹۷

رجب ۱۴۴۰ / مارس ۲۰۱۹

نوروز و سبک زندگی اسلامی

عید نوروز از دیدگاه امام خمینی

کوتاه کنند؛ و همه مسلمین جهان توجه بکنند به این آیاتی که در قرآن کریم برای وحدت مسلمین نازل شده است و مسلمین رادعوت به وحدت و اعتصام به حبل الله، که همان اسلام است، فرموده است، همه توجه کنند؛ و این سال نور با مبارکی و میمنت در زیر پرچم پرافتخار اسلام و دستورات نورانی خدای تبارک و تعالی مجتمع بشوند؛ و دست قدرت‌های بزرگ را که هیچ فکر نمی‌کنند الا برای مصالح خودشان و چپاول کردن ذخایر ملت‌های ضعیف، با هم باشند همه تا این دست‌های چپاولگر قطع بشود. و ملت‌ها و دولت‌های اسلامی همه با هم مجتمع باشند؛ همه با هم برادر باشند؛ برابر باشند. (همان/ج ۱۴/ص ۲۲۷)

۴. آن روز مبارک است بر ما که سلطه جهان‌خواران بر ملت مظلوم ما و بر سایر ملت‌های مستضعف شکسته شود؛ و تمام سرنوشت خودشان را به دست خودشان بگیرند؛ و دولت‌ها بیدار بشوند و ببینند که با داشتن آن همه ابزار و آن همه انسان و قوای انسانی و آن همه اراضی وسیع و ذخایر زیرزمینی، برای این‌که ما توجه نکردیم به دستورات اسلام که بین همه مسلمان‌ها عقد اخوت بسته است و همه را دعوت به اعتصام به حبل الله و پیروی از خط اسلام می‌فرماید نکردیم. (همان/ج ۲۲۶)

۲. خداوند متحول کند قلوب و ابصار ما را و بصیرت ما را به یک قلوب نورانی و یک بصیرت واقعی که مسایل را درست ارزیابی کنیم و کسانی که می‌خواهند این ملت را سست کنند و می‌خواهند به واسطه تبلیغات سوئی که اخیراً بیشتر می‌کنند، که این مملکت در آن کاری نشده است. این مثل رژیم سابق است، مثل اوقاتی است که آن‌ها بودند. (همان/ج ۱۴/ص ۲۲۸ - ۲۲۹)

۳. من در این سال جدید امیدوارم که همه با هم برادر باشند؛ و همه با هم در مصالح این کشور پیش بروند؛ و دست قدرت‌ها را از کشور خودشان

و اوست که قلوب را متحول می‌کند و بصیرت‌ها را روشن می‌کند و اوست که حالات انسان را متحول می‌کند، و ما آن را در ملت عزیز خودمان، در زن و مرد، در کوچک و بزرگ یافتیم. این تقلیب قلوب که قلب‌ها از آمال دنیوی و از چیزهایی که در طبیعت است بریده بشود و به حق تعالی پیوسته بشود و بصیرت‌ها روشن بشود و صلاح و فساد خودشان را به وسیله بصیرت بفهمند، در ملت ما بحمدالله تا حدود چشمگیری حاصل شده است. و من امیدوارم که در این سال جدید به اعلا مرتبه خودش برسد. (صحیفه امام/ج ۱۶/ص ۱۲۹)

۱. مبارک باشد عید بر تمام کسانی که در این سال در راه. در سال جلو. تمام توان خودشان را صرف برای پیشرفت اسلام کردند و امیدواریم که این دعایی که در اول سال و در حال تحویل خوانده می‌شود: «یا مقلب القلوب و الابصار یا مدبر اللیل و النهار یا محول الحول و الاحوال حول حالنا الی احسن الحال» برای ملت ما در آن سال تحقق پیدا کرده است و برای این سال بالاتر از آن تحقق پیدا کند. تمام قلوب و تمام ابصار و بصیرت‌ها در دست خدای تبارک و تعالی و ید قدرت اوست. اوست که تدبیر می‌کند جهان را، لیل و نهار را،

آیت‌الله العظمی مظاهری و ۳ توصیه برای تحویل سال

هم چنین محدث قمی در مفتاح، در آخر دستورات ماه‌ها، نمازی در آن روز نقل می‌کند و بعد از نماز دعایی و در آن دعا شرافت و کرامت آن عید را نقل می‌کند که خواندن آن خوب است.

۲. هر کس باید جداً حساب سال را و گذشته را بکند و اگر گناهکار است، جداً توبه کند و با حالت توبه وارد سال شود.

۳. باید این آتش اختلاف که در همه خانه‌ها رفته است، با دامن نردن به آن خاموش شود و از

۱. بهترین چیزها در موقع تحویل، خواندن این دعا، با توجه به معنی است: «یا مقلب القلوب و الابصار یا مدبر اللیل و النهار یا محول الحول و الاحوال، حول حالنا الی احسن الحال». ای خدایی که همه چیز در دست تو است، سال خوشی به همه ما عنایت فرما. و از خداوند متعال با توسل به اهل بیت (علیهم‌السلام) بخواهید در این سال، تقوا و رابطه با خودش و سلامتی و امنیت، مقدر شما بکند و فرج حضرت ولی عصر (ارواح‌نفاذ) ان شاء الله حاصل شود.

گذشته‌ها هیچ حرفی زده نشود و گرمی و اتحاد خانه و خانواده و مجالس با یکدیگر حفظ شود.

هدیه و عیدی نوروزی از سوی امام خمینی

حاضر چندبار «مبارک باشد». گفتند. سپس خودشان سراغ سکه‌های یک ریالی را گرفتند و در کف دست قرار دادند. افراد حاضر نیز هر کدام چند عدد برداشتند. مشابه این برنامه در نوروز سال‌های دیگر نیز تکرار می‌شد.

در سایه آفتاب، حسن رحیمیان/ص ۲۲۸

والمسلمین رحیمیان در کتاب سایه آفتاب می‌نویسد: در روز عید نوروز به خدمت امام خمینی (علیه‌السلام) رسیدیم. حضرت امام با نشاط‌تر از روزهای گذشته و متبسم و با قبای نوآورد شدند و به افراد

بوده است. در روایتی آمده است که شخصی هدیه‌ای برای امام علی (علیه‌السلام) آورد و عرض کرد: این هدیه به مناسبت نوروز است. حضرت فرمود: «نیرونا کل یوم»؛ هر روز برای ما نوروز و روز نوی است.

هدیه و عیدی دادن از رسوم معمول عیدهاست و در میان مردم معمول

۲. تعویض و شست و شوی فرش‌ها

از چیزهای دیگری که در آستانه نوروز بسیار دیده شده است، خرید و فروش، تعویض یا شست و شوی فرش‌ها است. در این زمینه شایسته است به چند مطلب اشاره کنیم:

الف) کم‌وزیاد: چنانچه مثلاً دو فرش کهنه با یک فرش نو مبادله شود، اشکال ندارد. علت این امر از آن‌چه در مطلب نخست بیان نمودیم روشن گردید؛ چراکه فرش‌ها، متری با عددی مورد معامله قرار می‌گیرند و حرمت ربای معاوضی مختص به مکمل و موزون است.

این قانون مختص به پول یا فرش نیست؛ بلکه هر چیزی که شمارشی باشد، چنانچه با همجنس خود مبادله شود، گرچه یک طرف کمتر یا بیشتر باشد، اشکال ندارد. مشروط بر این‌که در همان‌جا مبادله صورت گیرد، اما اگر به‌صورت قرض باشد، مطلقاً اضافه گرفتن حرام خواهد بود.

ب) فرش نجس: چنانچه فرش نجس فروخته یا به دیگری هدیه شود، لازم نیست نجاست فرش به طرف مقابل اطلاع داده شود، مشروط به این‌که آن شخص فروشنده یا تحویل‌گیرنده با هم سر و کاری نداشته باشد.^(۱) (تا به واسطه ارتباط با یکدیگر، نجاست بین آن‌ها رد و بدل نشود)

ادامه در صفحه بعد

۱. وسیلة التجارة با حواشی امام خمینی (ره)، سید ابوالحسن اصفهانی (م ۱۳۶۵ ق)، مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی، تهران، ۱۴۲۲ ق/ص ۳۹

هفته‌نامه افق حوزه

اسفند ۱۳۹۷

رجب ۱۴۴۰ / مارس ۲۰۱۹

نوروز و سبک زندگی اسلامی

اهمیت و جایگاه عید نوروز از دیدگاه امام خامنه‌ای

آغاز سال نو خودشان قرار دادند، مبدأ تاریخ قرار دادند؛ به‌خاطر این‌که حامل این معانی برجسته است.

این جشن یک جشن ملی است؛ جزو عیاد دینی نیست؛ لکن از سوی بزرگان شرع مقدس ما هم، نوروز مورد تأیید قرار گرفته. ما روایات متعددی داریم که در آن‌ها از نوروز تجلیل شده و روز نوروز گرمی داشته شده. این موجب شده است که نوروز وسیله‌ای بشود برای اظهار عبودیت انسان‌ها در مقابل پروردگار و تواضع ما در مقابل پروردگار. در واقع فرصتی است برای این‌که انسان دل خود را با یاد خدا هم طراوت ببخشد.

در کشور ما رسم بر این است؛ سال‌های متممادی است که روز نوروز و ساعت تحویل، مردم در عبادتگاه‌ها و زیارتگاه‌ها و مراکز معنوی جمع می‌شوند و از خدای متعال طلب خیر می‌کنند، طلب برکت می‌کنند؛ سال خوبی را برای خودشان و برای دیگران از خداوند متعال طلب می‌کنند و می‌خواهند. بنابراین نوروز مناسبت خیلی با ارزش و برجسته‌ای است؛ هم از لحاظ معنوی، هم از لحاظ ملی، هم از لحاظ بین‌المللی میان ملت‌هایی که نوروز را گرمی می‌دارند.

بیانات در دیدار رؤسای جمهوری

شرکت‌کننده در جشن جهانی نوروز، ۱۳۸۹/۱/۷

می‌دهند. رسم و سنت باستانی و پادشاهی، امروز بعد از گذشت سال‌ها و قرن‌ها، در نوروز وجود ندارد. در ایام نوروز و تحویل سال نو، شلوغ‌ترین و پرازدحام‌ترین مراکز در کشور پهنای ما عبارت است از بارگاه‌های مقدس ائمه و امام‌زادگان (علیهم‌السلام). بنابراین این نوروزی که امروز ما داریم، نوروز باستانی نیست، نوروز ایرانی است؛ نوروز ملت مسلمانی است که از قالب این مراسم کهن، توانسته است برای خود سرمایه‌ای فراهم کند و به سمت هدف‌های خود پیش برود.

بیانات در حرم مطهر رضوی ۱۳۹۴/۱/۱

• عید نوروز یک عید شرقی و حامل ارزش‌های برجسته و ممتاز

«عید نوروز یک عید شرقی و حامل ارزش‌های برجسته و ممتازی است. در واقع عید نوروز یک نماد است؛ نماد نوآوری و طراوت و جوانی و نشاط، هم‌چنین نماد مهربانی و محبت به یکدیگر، سرکشی برادران از یکدیگر، محبت خانواده‌های خویشاوند به یکدیگر، محکم کردن روابط دوستی و مهربانی میان دوستان، آشنایان و زدودن کینه‌ها؛ چون بهار، مظهر طراوت است، مظهر نشاط است و همه این معانی در واقع در بهار وجود دارد و این یک امتیاز است برای ملت‌های ما که نوروز را

هدیه بپذیرند. حتی در زمان بنی‌امیه و بنی‌عباس که نوروز به دربارهای خلافت اموی و عباسی وارد شد، همان رفتار و سیره پادشاهان و کسرایان فارسی باستان در دربار آن‌ها عمل می‌شد. اما ایرانی مسلمان، این نظم را، این قالب را به نفع خود تغییر داد؛ اگرچه این تغییر به صورت دفعی انجام نگرفته است اما شما امروز بعد از گذشتن قرن‌ها، مشاهده می‌کنید که نوروز بهانه‌ای و وسیله‌ای است برای ارتباط قلبی میان مردم و میان مبدأ عظمت و عزت، یعنی ذات مقدس باری تعالی. در نوروز ایرانی، حقیقت نوروز یک حقیقت مردمی است؛ مردم به مناسبت نوروز با یکدیگر با صفا و محبت رفتار می‌کنند؛ به یکدیگر تبریک می‌گویند و هدیه

• فلسفه «نوروز» و «روز نو»

آنچه در پی می‌آید گزیده‌ای از نظرات و دیدگاه‌های عالمانه و تحلیلی رهبر معظم انقلاب در مورد جشن ملی نوروز و نگاه اسلام نسبت به آن است که در طی سال‌های اخیر توسط معظم‌له بیان شده است.

• دگرگونی نوروز باستانی در نتیجه زیرکی ایرانیان

«ایرانی زیرک مسلمان، نوروز باستانی را با عقیده خود و به شکل دلخواه خود، تغییر داد؛ قالب نوروز و صورت نوروز را نگه داشت، محتوای آن را عوض کرد. نوروز باستانی، نوروز پادشاهان بود؛ فرصتی برای سلاطین و حکام مستبد بود؛ برای این‌که شکوه خود و عظمت ظاهری خود را به رخ ملت‌ها بکشاند و بنشینند از آن‌ها

عید ما روزی است که همه خوش باشند

چیزی نمی‌خرد؟ ایشان گفت: «آن‌ها خودشان می‌دانند عید ما روزی است که یک زندانی وجود نداشته باشد. عید، روزی است که همه خوش باشند.

همسر شهید آیت‌الله قدوسی (ره) می‌گوید: گروهی از بچه‌های بی‌سرپرست و فقیر بودند که آیت‌الله قدوسی هر سال یک ماه مانده به عید می‌رفتند و اندازه لباس آن‌ها را می‌گرفتند و شماره کفش آن‌ها را می‌پرسیدند و برایشان لباس و کفش تهیه می‌کردند. یک سال خانواده‌ای به سراغ ایشان آمدند که خیلی بچه داشتند. او با حوصله اندازه همه بچه‌ها را گرفت تا برایشان کفش و لباس تهیه کند. من به ایشان گفتم: شما برای این‌ها لباس می‌خرید و بچه‌های ما محمدحسن و محمدحسین نیز هم سن این‌ها هستند. پس چرا برای آن‌ها

آداب عیادت مریض

است و از ایشان تقاضا کردند که دعا کند. اعمش گفت:

«اللهم علمهم آداب العیادة!...»
خدایا به ایشان آداب عیادت را بیاموز
منبع: پایگاه اطلاع‌رسانی دفتر معظم‌له

آیت‌الله العظمی شبیری زنجانی نقل می‌کنند:

امیرزا رضی تبریزی می‌گفت: عده‌ای به عیادت مرحوم [آیت‌الله] شریعت اصفهانی رفتند و جلسه عیادت را طول دادند.

بعد از ایشان تقاضا کردند که دعا کند. ایشان فرمود:

شبییه به همین قضیه در زمان اعمش [از محدثین شیعه] رخ داد. اعمش مریض شد و عده‌ای به عیادت او رفتند و جلسه عیادت را طول دادند.

به اعمش گفتند: دعای مریض در حق عیادت‌کنندگان مستجاب

ادامه از صفحه قبل

(ج) فرش ابریشم: استفاده از فرش و پستی ابریشم اشکال ندارد و نماز خواندن بر روی چنین فرشی نیز بی‌اشکال است؛ زیرا طبق آنچه فقها فتوا داده اند، حرمت در پوشیدن لباس ابریشم طبیعی بر مردان است. البته در این حکم (حرمت پوشیدن لباس ابریشم بر مردان) چه لباس‌های کوچک مانند جوراب و غیر آن باشد و چه جزء لباس مانند آستران و... فرقی نیست.^(۱)

(د) حمل بر صحت: فرشی که به قالیبویی یا هر مسلمان دیگر تحویل داده شده و متنسجس بودن آن به اطلاع وی رسیده است، پس از دریافت، بنا بر طهارت آن گذاشته می‌شود؛ زیرا لازم است کار مسلمان حمل بر صحت گردد و همین گونه است نسبت به هر چیز متنسجس دیگری که برای تطهیر در اختیار مسلمان قرار داده شود.^(۲)

۱. نجاه‌العباد، سیدروح‌الله موسوی خمینی (ره)، مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی، تهران، ۱۴۲۲ق/ص ۹۳

۲. این قاعده از قوانین مسلم بین فقهاست.

هفته‌نامه افق حوزه

اسفند ۱۳۹۷

رجب ۱۴۴۰ / مارس ۲۰۱۹

نوروز و سبک زندگی اسلامی

• پندی برای خود و دیگران

اوضاع جهان و دگرگونی احوال مردمان، و تغییر و تحولات در هر عصر و هر زمان، بلکه در هر لحظه است که همه مشتمل بر پند و موعظه و معرفت‌آموز و هدایت‌بخش است، هر ذره‌ای از ذات، هر برگ درخت، هر قطره باران، هر سلول، هر جنبنده و هر حیوان، جماد، نبات، انسان، کوه، دریا، ستاره، منظومه و کهکشان و... هر کدام و هر یک، عالمی از حقایق و کتابی از معانی و معارف و راه و طریقی به سوی خداست. سنت الهی لبس و خلع، حیات و موت، عوض شدن مظاهر و تازه شدن نعمت‌ها و کهنه شدن نوا، پیدایش‌ها و آغازها، و فرجام‌ها و پایان مهلت‌ها و عمرها و انقراض دولت‌ها، برای خردمندان همواره بهترین موعظه بوده و هست؛ «ذَٰلِكَ بَأَنَّ اللَّهَ هُوَ الْحَقُّ وَأَنَّ مَا يَدْعُونَ مِنْ دُونِهِ الْبَاطِلُ وَأَنَّ اللَّهَ هُوَ الْعَلِيُّ الْكَبِيرُ». (حج/۶۲؛ لقمان/۳۰) این از آن است که خداوند بر حق است و آن چه به جای او می‌پرستند، باطل است، و همانا خداوند بلندمرتبه و بزرگ است.

کدام نقطه و حرف و کلمه‌ای از کتاب آفرینش و کدام پدیده و مخلوق کوچک و بزرگ است که در آن آثار قدرت بی‌نهایت و حکمت و علم نامنتهای الهی مشهود نباشد، و آدمیان غافل را با نهیب و هشدار از خواب غفلت بیدار نکند و به اندیشه در عاقبت کار، وادار نسازد و در برابر عظمت آفریننده بیگانه و یکتای این جهان هستی، خاضع و خاشع ننماید و به سجده نیندازد و زبانش را به توحید، تهلیل، تسبیح و تکبیر نگشاید و مثل مضامین این دعا را برگوش جان او نخواند: «اللَّهُمَّ إِنَّهُ فِي السَّمَاوَاتِ دَوْرَاتٌ وَلَا فِي الْأَرْضِ حَرَكَاتٌ وَلَا فِي الْغُيُوتِ لَحْظَاتٌ وَلَا فِي الْبِحَارِ قَطْرَاتٌ وَلَا فِي الْأَشْجَارِ وَرَقَاتٌ إِلَّا وَهِيَ لَكَ شَاهِدَاتٌ وَعَلَيْكَ دَلَالَاتٌ وَفِي مُلْكِكَ مَخْزِيَّاتٌ»؛ بارخدا! به راستی هیچ چرخشی در آسمان‌ها و هیچ حرکتی در زمین و هیچ نیم‌نگاهی در چشم‌ها و هیچ قطره‌ای در دریاها و هیچ برگی در درختان نیستند جز این که، همه بروجود تو گواه و دلیل‌اند و در ملک و قدرت تو، متحیر و سرگشته‌اند. آری، همه شواهد، وجود خدا و دلایل علم و حکمت و قدرت اویند؛ برگ درختان سبز در نظر هوشیار

هرورقش دفتری است معرفت‌کردگار

• تفکر در آفرینش

از فایده و فضیلت تفکر در خلق آسمان و زمین، نفس خود و همه آیات الهی، که سبب مزید معرفت و خداشناسی و بیداری و آگاهی و ترقی روح و عقل می‌شود، هیچ‌گاه غفلت مکن؛ زیرا خداوند خردمندان را در قرآن به این صفت توصیف و تعریف نموده است. و

مروری بر شاخصه‌های مهم سبک زندگی اسلامی

نوشتاری از آیت‌الله العظمی صافی گلپایگانی

ارائه الگوی سبک زندگی متناسب با آموزه‌های اسلامی بسیاری از چالش‌های فرهنگی و اجتماعی را برطرف می‌کند و در این بین هیچ چیزی به مانند شناخت سبک و سیره زندگی اهل بیت عصمت و طهارت (علیهم‌السلام) و مکتب ایشان برای جامعه بزرگ اسلامی و بلکه جوامع انسانی، آموزنده‌تر و سازنده‌تر نیست. آیت‌الله العظمی صافی گلپایگانی در کتاب «با جوانان» که در سال ۸۱ به زیور طبع آراسته شده است شاخصه‌هایی از سبک زندگی اسلامی را بررسی کرده‌اند که منتخب و برش‌هایی از آن در ادامه می‌آید.

• صله رحم

صله رحم و پیوند با خویشان را که سبب زیادتی عمر است انجام بده و در حسن خلق، هرچه می‌توانی اهتمام کن که پیامبر اکرم (صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم) می‌فرماید: «إِنَّكُمْ لَنْ تَسْعُوا النَّاسَ بِأَمْوَالِكُمْ فَتَسْعَوْهُمْ بِأَخْلَاقِكُمْ» همانا شما هرگز با اموالتان نمی‌توانید گره از کار مردم باز کنید، پس با اخلاقتان چنین باشید. (صدوق، الامالی/ص ۶۲، ۵۳۱)

• انصاف در کسب و کار و رعایت حقوق دیگران

در معامله با مردم، طریق انصاف را رعایت کن! مبدا حقی را از کسی، اگرچه کوچک باشد، انکار کنی و تا بتوانی با برادران دینی مواسات داشته باش! «أَشَدُّ الْأَعْمَالِ ثَلَاثَةً مَوَاسَاةُ الْإِخْوَانِ فِي الْمَالِ وَإِنْصَافُ النَّاسِ مِنْ نَفْسِكَ وَذِكْرُ اللَّهِ عَلَى كُلِّ خَالٍ» سخت‌ترین عمل‌ها سه چیز است: یاری کردن برادران دینی در مال، و با مردم با انصاف رفتار کردن، و در حال خدا را یاد کردن. (مفید، الارشاد/ج ۲/ص ۱۶۷)

• گذر عمر

هرچه می‌بینیم، همه به ما می‌گویند به هوش باشید که وقت می‌گذرد، فرصت از دست می‌رود؛ جوانی را پیری، تندرستی را بیماری و زندگی را مرگ و ممات در پی است؛ تا فرصت هست و توان دارید به‌با خیزید و برای راهی که در پیش دارید و بسیار دور و دراز است، زاد و توشه فراهم نمایید، فراموش نکنید که امیرالمؤمنین (علیه‌السلام) می‌فرماید: «كَفَى بِذَلِكَ وَاعِظًا لِمَنْ عَقَلَ وَمُعْتَبَرًا لِمَنْ جَهَلَ»؛ این اندازه پند، برای خردمند بس و برای نادان مایه عبرت است. (نهج‌البلاغه، خطبه ۱۹۰)

• بازی‌ها و معاشرت‌های بیهوده

آیه کریمه: «أَفَحَسِبْتُمْ أَنَّمَا خَلَقْنَاكُمْ عَبَثًا» (مؤمنون/۱۱۵) و «وَمَا هَذِهِ الْحَيَاةُ الدُّنْيَا إِلَّا لَهُوٌ وَلَعِبٌ». (عنکبوت/۶۴) و مضامین بلند تعالیم نورانی قرآن را فراموش نکنید. از ملاهی و مناهای پرهیز کنید و از سرگرم شدن به بازی‌های وقت برباد ده خود را دور نگه دارید. بعضی از بازی‌ها موجب افت تحصیلی جوانان و دانش‌آموزان می‌شود گرچه با نام تقویت فکر و ذهن باشد.

• ارتباط قلبی با امام عصر (علیه‌السلام)

با حضرت بقیه‌الله، قطب عالم امکان، ارواح العالمین له الفداء. ارتباط قلبی را مستمر بدارید. فراموش نکنید که رعیت آن حضرت و تحت ولایت آن حضرت هستیم. هرچه بتوانیم کارهای خودمان را به حساب ایشان و خدمت به اهداف و مقاصد بلند ایشان، که اعلاای کلمه اسلام و عزت مسلمین است، بگذاریم و همه دوستان، شیعیان و منتظران ظهور آن بزرگوار را صمیمانه دوست بداریم.

هم چنین در قرآن می‌فرماید: «وَفِي الْأَرْضِ آيَاتٌ لِلْمُوقِنِينَ * وَفِي أَنْفُسِكُمْ» (ذاریات/۲۰ و ۲۱) مبدا از آن‌ها باشی که از نظر به ظاهر این عالم، به باطن آن نمی‌رسند و به همین تماشا و سیرظاهری جهان اکتفا کرده، مشمول این آیه شریفه می‌شوند: «وَكَايِنِ مِنْ آيَةٍ فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ يُمُونُ عَلَيْهَا وَهُمْ عَنْهَا مُعْرِضُونَ» و چه بسیار نشانه او مایه عبرت [در آسمان‌ها و زمین هست که بر آنان می‌گذرند و هم آنان از آن‌ها روی گردانند. (یوسف/۱۰۵)]

• یاد خدا

یاد خدا را در هیچ حال فراموش مکن و خدا را چنان عبادت و پرستش کن که گویی او را می‌بینی و اگر تو او را نمی‌بینی، او تو را می‌بیند: «أَعْبُدِ اللَّهَ كَأَنَّكَ تَرَاهُ فَإِنْ كُنْتَ لَا تَرَاهُ فَإِنَّهُ يَرَاكَ». (طوسی، الامالی/ص ۵۲۶)، از ذکر خفی و یاد قلبی نیز غافل مباش و صلوات بر محمد و آل محمد (علیهم‌السلام)، به خصوص حضرت بقیه‌الله، ارواحنا فدا، را فراموش نکن.

• اظهار دوستی نسبت به اهل بیت (علیهم‌السلام)

در پیوند با ذریه طیبه. فرزندان معصومین (علیهم‌السلام) سادات کرام و خدمت و احترام به آن‌ها تلاش داشته باش که خداوند متعال در سفارش آن‌ها تأکید فرموده و مودت و دوستی ایشان را اجر رسالت قرار داده است: «قُلْ لَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ أَجْرًا إِلَّا الْمَوَدَّةَ فِي الْقُرْبَى» (شوری/۲۳) بگو برای آن کار از شما مزدی نمی‌طلبم، مگر دوستداری در حق نزدیکان اهل بیتم.

• سپاس خدا

بر یاد او به دل و زبان مستمر و مداوم باش! یقیناً خدا هم تو را یاد می‌نماید؛ «فَاذْكُرُونِي أَذْكُرْكُمْ» (بقره/۱۵۲) و از شکر نعمت‌های او، اگرچه کسی از حق شکر آن‌ها بر نمی‌آید، غافل مباش و از کفران نعمت و این‌که با نعمت خدا او را معصیت کنی، بر حذر باش که: «لَئِنْ شَكَرْتُمْ لَأَزِيدَنَّكُمْ وَلَئِنْ كَفَرْتُمْ إِنَّ عَذَابِي لَشَدِيدٌ»

۳. عیدی و تعلق خمس

آنچه در ایام عید به عنوان «عیدی» پرداخت یا دریافت می‌شود، از جهت موضوع، مانند هدیه و هدیه محسوب می‌گردد و احکام آن را دارا می‌باشد. بنابراین، شایسته است این مسئله را از دو جنبه بررسی کنیم:

الف) پرداخت‌کننده عیدی: بر شخص پرداخت‌کننده عیدی، خمس واجب نیست، به شرط این‌که سقف عیدی به مقدار متعارف باشد؛ زیرا هدیه دادن به مقدار مرسوم، بخشی از هزینه‌های زندگی است و کسی که عیدی می‌دهد، مال خود را صرف مخارج متعارف زندگی نموده است. میزان متعارف بودن سقف و مقدار عیدی به حسب زمان، مکان و موقعیت اجتماعی و خانوادگی اشخاص، متفاوت می‌باشد.^(۱)

ب) دریافت‌کننده عیدی: اگر عیدی‌های دریافت شده از سر سال خمس می‌گیرد، در این‌که آیا خمس بر آن تعلق می‌گیرد یا نه، مسئله محل اختلاف فتاواست؛ زیرا همان‌گونه که ذکر شد، عیدی نوعی از هبه و هدیه به شمار می‌رود. بنابراین، طبق فتوای آن دسته از مراجع تقلیدی که قائل می‌باشند بر هدیه خمس تعلق می‌گیرد، بر عیدی زیاد آمده (از سر سال) نیز خمس متعلق می‌شود؛ ولی طبق فتوای آن دسته از مراجع تقلیدی که قائل به عدم تعلق خمس به هدیه هستند، بر عیدی‌های دریافت شده نیز خمس تعلق نمی‌گیرد.

۱. توضیح المسائل محشی، ج ۲، ص ۲۲

هفته‌نامه افق حوزه

اسفند ۱۳۹۷

رجب ۱۴۴۰ / مارس ۲۰۱۹

نوروز
و سبک
زندگی
اسلامی

• درختان؛ مایه آرامش روح و روان

دست‌یابی به آرامش از جمله مزایای گوناگون درختان در زندگی انسانی است؛ لذا درخت برای تنفس، تغذیه، صنایع و آینده انسان لازم است و از همه این‌ها گذشته وجود درخت به زندگانی ما زیبایی می‌دهد که با هیچ چیز برابر نیست و مایه آرامش روح ماست.

لذا وقتی در یک سفر از وسط جنگلی عبور می‌کنیم، منظره زیبای طبیعی جنگل، درختان خاموش که اسرار زیادی در دل نهفته دارند، نجوا و همه‌همه‌برگ‌هایی که در معرض وزش نسیم‌ها و طوفان‌های وحشی قرار گرفته‌اند، حیوانات، و پرندگان و حشرات جنگل که هر یک داستانی دراز و طولانی دارند، نقش و نگار طبیعی زمین جنگل با آثار و بقایای قرون و اعصار، هر کدام برای ما که میهمانی رهگذر هستیم، به نوعی نشاط بخش و خاطره‌انگیز است، مخصوصاً در دنیای ماشینی امروز که از بس صحنه‌های بی‌روح و ساختگی و غیرطبیعی دیده‌ایم خسته و کسل شده‌ایم، بازگشت به آغوش طبیعت، طبیعتی که دست آفرینش، آن را مملو از لطف و زیبایی ساخته، به روح و جان مرده ما زندگی و طراوت می‌بخشد، زیرا نقش‌ها، رنگ‌ها، خطوط و چهره‌های همه برای روح ما مأنوس و آشناست، نه مانند نقوش و خطوط زندگی‌های ساختگی و بی‌روح و فاقد لطافت!^(۱)

• درختکاری از واجبات زندگی بشریت است

طراوت همیشه مخصوص باغ‌ها و درختان است و اصولاً حیات و زندگی جوامع بشری وابسته به درخت است، و باید همیشه در کنار انسان‌ها خودنمایی کند. از سوی دیگر درختکاری با توجه به مکانیزم فعالیت گیاه که آلودگی هوا را می‌گیرد و اکسیژن پس می‌دهد، از عوامل مهم حفظ پاکیزگی هواست و در اسلام مسئله درختکاری به عنوان یکی از محورهای حیات مطرح است.

لیکن بشر کنونی از سرمایه انسان‌های گذشته استفاده می‌کند، و باید برای استفاده آیندگان فضای سبز را توسعه دهد.

از این رو درختکاری از واجبات زندگی بشریت است و انسان باید برای استمرار حیات خود و موجودات دیگر درخت کاشته و از آن حفظ و حراست کند.

• پی‌نوشت‌ها

۱. نمل / ۶۰
۲. نمل / ۶۰
۳. تفسیر نمونه / ج ۱۵ / ص ۵۱۲
۴. همان / ص ۵۱۴
۵. روم / ۹
۶. تفسیر نمونه / ج ۱۶ / ص ۳۷۴
۷. ر. ک: ابراهیم / ۳۲-۳۴؛ ملک / ۱۵
۸. دایرةالمعارف فقه معارف / ج ۲ / ص ۳۲۹
۹. همان
۱۰. توحید مفضل / ص ۴۰؛ بحارالانوار / ج ۳ / ص ۸۳
۱۱. معاد و جهان پس از مرگ / ص ۱۱۲

اهمیت حفظ محیط زیست و درختکاری در اسلام

آیت‌الله العظمی مکارم شیرازی

حضرت علی علیه السلام به واسطه کاشت درختان نخل هزاربرده را خریده و آزاد می‌کردند.

آن حضرت در روایت دیگری فرمود هیچ مسلمانی نیست که زراعتی را ایجاد کند و درختی بکارد و از آن پرند، انسان یا حیوانی استفاده کند، مگر این‌که برای انسان صدقه محسوب می‌شود، اگر این کار انجام شود و در مقابل مرتب جنگل‌ها را نابود نکنند مملکت آباد می‌شود.

و نیز در حدیثی از پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله بیان شده که اگر نزدیک قیامت باشد و در دست کسی نهالی وجود داشته باشد، اگر می‌تواند غرس کند باید غرس کند، این روایت و روایات زیاد دیگر به اهمیت کاشت نهال و محیط زیست در اسلام اشاره دارد و نشان می‌دهد درختکاری در اسلام امری اصولی و مهم است و اگر دنیا امروز به فکر اهمیت درختکاری افتاده، ولی اسلام هزار و چهارصد سال پیش به آن توجه کرده است. البته نه این‌که درختی بنشانیم و در مقابل آن، جنگل‌های زیادی تخریب شود.

در اسلام اهمیت زیادی به درختکاری داده شده و حتی کاشتن یک درخت ثواب‌های بسیار زیادی دارد؛ در این بین درختکاری یک سنت حسنه الهی است که در آیه‌های قرآن کریم و روایت‌های به‌جامانده از اهل بیت علیهم السلام بارها نسبت به مسئله حفظ محیط زیست و درختکاری تأکید شده است.

در قرآن کریم آیات متعددی را می‌توان به این مسئله مرتبط کرد. به عنوان نمونه خداوند در قرآن کریم^(۱) به نعمت‌های الهی از جمله باغ‌ها اشاره می‌فرماید، لذا می‌خوانیم: «وَأَنْزَلَ لَكُمْ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَنْبَتْنَا بِهِ حَبَابًا ذَاتَ بَهْجَةٍ مَا كَانَ لَكُمْ أَنْ تَنْبِتُوا شَجَرَهَا»^(۲) و برای شما از آسمان، آبی فرستاد که با آن، باغ‌هایی زیبا و سرورانگیز رویانیدیم؛ شما هرگز قدرت نداشتید درختان آن را برویانید!^(۳)

گفتنی است حدیقه باغی است که هم دیوار دارد و هم آب کافی. «بهجة» به معنی زیبایی رنگ و حسن ظاهر است که بینندگان را غرق سرور می‌کند، هم چنین با تأمل در این فراز قرآنی می‌توان دریافت، کار انسان تنها بذرافشانی، کاشت نهال و آبیاری است، اما کسی که حیات را در دل این بذرافریده، و به نور آفتاب و قطرات حیات بخش باران و ذرات خاک فرمان می‌دهد که این دانه را برویانید، تنها خدا است.^(۴)

و یاد فرافز قرآنی دیگر می‌خوانیم: «أَثَارُوا الْأَرْضَ»^(۵) زمین را زیر و رو کردند، که ممکن است اشاره به شخم کردن زمین برای زراعت و درختکاری... باشد؛ چراکه این فراز قرآنی مفهوم وسیعی دارد که تمام امور و مسایل از قبیل درختکاری که مقدمه عمران و آبادی است را شامل می‌شود.^(۶)

هم چنین درختکاری در قرآن کریم به عنوان یکی از مظاهر بارز «منابع طبیعی»، منشأ اصلی تولید قرار گرفته است که در طبیعت به ودیعه گذاشته شده است؛ طبیعتی که به تصریح آیات قرآن برای انسان آفریده شده، تا به زندگی دنیوی او سر و سامان بدهد.^(۸) بدیهی است اگر آب، خاک، دریاها، جنگل‌ها، معادن و منابع طبیعی دیگر در جهان نبود، انسان بر تولید هیچ یک از نیازمندی‌های خود قدرت نداشت.^(۹)

افزون بر ذخائر عظیم طبیعی، خداوند با اعطای نعمت فکر و قدرت علمی، راه تغییر و تحول و استفاده‌های مختلف از این منابع را نیز به بشر ارزانی داشت؛ در این زمینه امام صادق علیه السلام می‌فرماید: «... وَكَذَلِكَ أُعْطِيَ (الإنسان) علم ما فيه صلاح دنياه، كالزراعة والغراس واستخراج الأرضين واقتناء الأغنام والأعنام واستنباط المياه و...» این‌گونه به انسان‌ها دانش‌هایی که به اصلاح امور دنیایی وی بیانجامد عطا شد از قبیل کشاورزی، درختکاری، استخراج معادن، دامپروری، استخراج آب از دل زمین و...^(۱۰)

در روایات اسلامی نیز، حسنات بسیاری برای افرادی که حتی یک درخت بکارند، آمده است. در روایات آمده که

کمک آبرومندان به مغازه‌دار

رو، برای جلوگیری از خسارت و ضرر کردن او این‌ها را خریدم. اسوه عارفان / ص ۶۲ و ۶۳

کاهوها را جدا کردید؟ مرحوم قاضی فرمود: این مرد، فروشنده است و شخص بی بضاعت و فقیر و من گاه گاهی به او کمک می‌کنم. نمی‌خواهم به او چیزی بلاعوض داده باشم تا مبدا هم عزت و شرف و آبروی او از بین برود و هم خدای ناخواسته به مجانی گرفتن عادت کند و در کسب، ضعیف شود. برای ما فرقی ندارد کاهوی لطیف و نازک بخوریم یا از این کاهوها و من می‌دانستم که این‌ها بالاخره خریداری ندارد و ظهر که دکان خود را می‌بندد، بیرون می‌ریزد. از این

علامه تهرانی می‌فرماید: یکی از رفقای نجفی ما به من گفت: روزی آیت‌الله میرزا علی آقا قاضی، استاد عرفان آیت‌الله العظمی بهجت و علامه طباطبائی علیهما السلام در دکان سبزی‌فروشی دیدم که مشغول جدا کردن کاهو هستند. کاهوهای پلاسیده با برگ‌های خشن و بزرگ را برمی‌داشت و جدا می‌کرد. سپس مرحوم قاضی، کاهوها را به صاحب دکان داد و ترازو کرد و بعد آن‌ها را زیر عبا گرفت و رفت. من به دنبالش رفتم و عرض کردم: آقا سؤالی دارم، چرا شما برعکس همه

۴. نظافت

یکی از امور رایج در استقبال از نوروز، رسیدگی به نظافت و بهداشت فردی و محیطی می‌باشد، بدین سبب شایسته است در این زمینه نکاتی مورد توجه قرار گیرد:

الف) رعایت نظافت، چیزی است و در نظر گرفتن طهارت شرعی چیز دیگر مثلاً اگر مکان یا چیز متنجس شده را با دستمال تمیز نموده، عین نجس را از آن برطرف کردیم، از نظر شرعی هنوز آن مکان یا آن شیء نجس است، تا این‌که به شکل صحیح شرعی آب کشیده شود.

ب) در مواردی که نجاست یکی از چند چیز، اجمالاً مشخص باشد، لازم است تمام آن‌ها برای نماز تطهیر شوند. مثلاً چنان‌چه می‌دانیم یکی از

دو لباس متنجس شده؛ اما معلوم نیست کدام یک بعینه متنجس است، باید هر دو تطهیر شوند و تا وقتی هر دو تطهیر نگردیده، با هیچ یک نمی‌توان نماز خواند.^(۱)

ج) همان‌گونه که بی‌مبالائی در امر طهارت و نجاست ممنوع است، افراط (وسواس) در رعایت این مسئله نیز غیر جایز می‌باشد، به‌خصوص با وضعیت کمبود آب در کشور، بنابراین، لازم است در این زمینه مانند سایر موارد، از هرگونه اسراف و وسوسه به‌طور جدی پرهیز نموده، پیرو حکم دین و مراجع تقلید باشیم و با راز حرم فتوای آن بزرگواران بیرون نگذاریم.

۱. توضیح المسائل محشی، ج ۱، ص ۴۵۴

هفته‌نامه افق حوزه

اسفند ۱۳۹۷

رجب ۱۴۴۰ / مارس ۲۰۱۹

نوروز
و سبک
زندگی
اسلامی

یکی از رفتارهای اجتماعی، دید و بازدید از خویشاوندان، همسایگان و به‌طور کلی افراد دیگر جامعه است. این سر زدن و اطلاع از احوال همدیگر در اصطلاح شرع «صله رحم» نام دارد. راه‌های مختلفی برای اجرای این رفتار اجتماعی و صله رحم که رایج‌ترین آن‌ها مهمانی دادن و دعوت کردن از دوستان و آشنایان است. مهمان‌نوازی و پذیرایی خوب و شایسته از مهمانان یکی از خصایل نیکو و ارزشمند دین اسلام شمرده می‌شود. اسلام پیروانش را به مهمانی دادن دعوت کرده و پاداش‌های بزرگ و ارزنده‌ای برای مهمان‌نوازی تعیین کرده است. پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و رود مهمان به خانه را هدیه‌ای الهی می‌دانست و می‌فرمود: «إِذَا أَرَادَ اللَّهُ بِعَبْدٍ خَيْرًا أَهْدَى لَهُمْ هَدِيَّةً قَالُوا وَمَا تِلْكَ الْهَدِيَّةُ قَالَ الصَّيْفُ يَنْزِلُ بِرِزْقِهِ وَ يَرْزُقُ أَهْلَ الْبَيْتِ»؛ هرگاه خداوند بخواهد خیر و خوبی به جمعیتی برساند، هدیه‌ای به سوی آنان می‌فرستد. سؤال شد منظور از هدیه چیست؟ فرمودند آن هدیه، مهمان است که با روزی خود وارد می‌شود و هنگام رفتن، گناهان آن خانواده را به همراه می‌برد! (نوری/۱۴۰۷/ج ۱/ص ۲۵۸)

• ترغیب به مهمانی دادن

نخستین نکته مهم که در روایات دینی با آن روبه‌رو می‌شویم، اهمیت و ارزش مهمانی دادن و پذیرایی از دیگر مؤمنان است. این اصل مهم اجتماعی را می‌توان در قالب اصول اجتماعی مهم‌تر و عالی‌تر دیگری مانند اصل اخوت و برادری مؤمنان و اصل صله رحم تبیین کرد. براساس آیه «إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ إِخْوَةٌ» بنای شارع مقدس در امت اسلامی ایجاد اتحاد و برادری میان امت اسلامی است. اتحاد و برادری میان امت اسلامی در سطح کلان، جز با ارائه راهکارهای عملی در سطح خرد به‌دست نمی‌آید. برخی راهکارهای ایجاد برادری و اتحاد در سطح خرد، توصیه به ادای صله رحم در سطح فامیل و خویشاوندان و نیز رسیدگی به همسایگان هم‌محله‌ای است. البته برای مهمانی باید به قصد قربت و در راه خدا باشد. پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله فرموده‌اند: «کسی را که برای خدا دوستش دارید، به غذای خود مهمان کنید» (حر عاملی/۱۴۰۹/ج ۲/ص ۲۷۴؛ متقی هندی/۱۳۸۹/ج ۲/ص ۲۵۸۸)

بنابراین مهمانی دادن بانیته‌هایی غیرالهی مانند کسب شهرت، فخرفروشی به دیگران و... آثار و برکات مهمانی با قصد قربت را نخواهد داشت.

• تشویق به پذیرفتن دعوت مؤمن

ترغیب و تشویق به مهمانی دادن و مهمان کردن دیگران، با هدف ایجاد برادری و دوستی میان امت اسلامی تنها با ترغیب و تشویق دعوت‌شدگان به پذیرش دعوت دعوت‌کنندگان به مهمانی امکان‌پذیر است؛ از این‌رو، در روایات اسلامی، به پذیرش دعوت میزبان تشویق شده است و نپذیرفتن دعوت دیگران نقض آداب اجتماعی شمرده می‌شود. پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله فرموده‌اند: «از ادب به دور است... که مردی به مهمانی دعوت شود و نپذیرد یا بپذیرد و غذا نخورد.» (جمیری/۱۴۱۳/ق ۱/ص ۱۶۰/ج ۵۸۳)

اما با وجود توصیه‌های مؤکد برای پذیرفتن دعوت میزبان، در برخی شرایط از پذیرفتن آن نهی کرده‌اند؛ از جمله، نپذیرفتن دعوت فاسق است. پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله در اندرزی به ابوذر می‌فرمایند: «از غذای مردمان فاسق تناول مکن». (حر عاملی/۱۴۰۹/ق ۲/ص ۲۷۴) مورد دیگر، مهمانی ثروتمندانی که فقرا را به مهمانی خود دعوت نمی‌کنند:

آداب مهمانی از منظر روایات اسلامی

حسین اترک

کردن کفش‌های او، راهنمایی و معین کردن بهترین جای منزل برای نشستن و اقامت او، تهیه غذاهای لذیذ و متنوع و... می‌تواند مصادیق اکرام به مهمان باشد.

۲. پذیرایی بدون سؤال

همان‌گونه که گفته شد نخستین و اصلی‌ترین وظیفه میزبان، اکرام مهمان است. از مصادیق اکرام، تهیه غذا و نوشیدنی برای مهمان است. مهمانی که در گرمای تابستان یا سرمای زمستان از راه می‌رسد، انتظار پذیرایی با غذا و نوشیدنی گرم یا سرد، برحسب زمان مهمانی، دارد. نکته بسیار ظریفی که در روایات دینی درباره پذیرایی از مهمان نقل شده، این است که میزبان نباید از مهمان خود حتی اگر ناخواند و سرزده باشد، بپرسد که چیزی میل دارد یا نه؟ متأسفانه گاه در جامعه ما دیده می‌شود که میزبان، مخصوصاً اگر مهمانش سرزده باشد و پس از صرف شام یا نهار رسیده باشد، برای این‌که زحمت تهیه غذا برای مهمان را به خود ندهد، با پرسش‌هایی مانند: «آیا غذا خوردید؟»، «اگر میل دارید غذا تهیه کنم؟» مهمان را به رودربایستی انداخته و از او این اعتراف را می‌گیرند که «بله، غذا خورده‌ام، زحمت نکشید».

۳. پذیرایی کافی و مناسب از مهمان

همان‌طور که گفته شد از آن‌جا که دعوت به مهمانی، نشانه دوستی و علاقه است، بنابراین، نزد مهمان انتظاری برای احترام دیدن و تکریم شدن از سوی میزبان ایجاد می‌شود؛ چراکه دعوت دیگران به مهمانی و برخورد سرد و بی‌روح با آنان، چیزی غیر از یک تناقض درونی درک‌شدنی نیست. راه‌های تکریم مهمان، با توجه به شأن و منزلت او نزد میزبان، می‌تواند گوناگون باشد؛ یکی از آن‌ها برخورد توأم با گشاده‌روی و احترام زبانی و عملی است و دیگری پذیرایی مناسب و کافی از مهمان.

امام صادق علیه السلام با تفکیک دو نوع مهمان، آنان را به ناخوانده و خوانده دانسته، وظایف میزبان در قبال هر یک را به‌خوبی بیان می‌کنند: «هرگاه برادرت ناخوانده بر تو وارد شد، همان غذایی که در خانه داری برایش بیاور و هرگاه او را دعوت کردی در پذیرایی از او زحمت بکش».

(البرقی/۱۳۴۲/ق ۱/ص ۱۷۹/ج ۱۵۰۶)

اما حد و اندازه تلاش میزبان در تکریم مهمان و پذیرایی

«پذیرفتن دعوت کسی که ثروتمندان بر سر سفره مهمانی او هستند و فقیران حضور ندارند، کراهت دارد». (راوندی/۱۴۰۷/ق ۱/ص ۳۵۸)

پس از بیان فلسفه سفارش به مهمانی دادن و رفتن و نیز اهمیت این موضوع در دین اسلام، به بیان آداب و وظایف میزبان و مهمان در قبال یکدیگر می‌پردازیم.

• آثار و برکات مهمان برای میزبان

برخلاف تصور برخی که مهمان را مایه زحمت و دردسر می‌دانند، در روایات دینی برکات دنیوی و اخروی فراوانی برای مهمان شمرده شده است. امام رضا علیه السلام به نقل از پدران خود و آنان به نقل از رسول خدا صلی الله علیه و آله اکرام مهمان را در یک جامعه ضامن خوشی و سلامت آن دانسته‌اند: «همیشه اتمم در خوشی و خوبی باشند تا زمانی که با هم دوستی کنند و امانت را بپردازند و از حرام دوری کنند و از مهمان پذیرایی کنند و نماز را برپا دارند و زکات بدهند، چون انجام ندهند گرفتار قحطی و خشک‌سالی شوند» (نوری/۱۴۰۷/ق ۱/ص ۲۵۸)

برکات مهمان برای میزبان هم شامل دنیا و هم شامل آخرت است. مهمان، باعث ریزش گناهان میزبان و حرام شدن جهنم براو و راهنمای او به بهشت برین است. پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله نگاه محبت‌آمیز به مهمان را مانع آتش جهنم بیان کرده‌اند: «هیچ بنده‌ای نیست که مهمان برایش بیاید و به‌صورت او نظر کند مگر این‌که چشم او بر آتش جهنم حرام گردد». (نوری/۱۴۰۷/ق ۱/ص ۱۶۰/ج ۲۵۸)

• وظایف میزبان

۱. اکرام مهمان

نخستین وظیفه میزبان در قبال مهمان تکریم او است. پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله به دختر خود، حضرت فاطمه علیها السلام، درباره لزوم اکرام مهمان چنین می‌فرمایند: «هرکس به خدا و روز واپسین ایمان دارد، باید مهمانش را گرمی دارد.» (کلینی/۱۳۸۸/ج ۶/ص ۲۸۵)

تکریم، مفهومی کلی است که در برخورد توأم با گشاده‌رویی و لبخند، گفتار و رفتار توأم با احترام و ارزش‌گذاری مصداق می‌یابد. آگاهی از زمان رسیدن مهمان، پیشواز رفتن برای او، گرفتن چمدان و وسایل همراه مهمان و حمل آن‌ها، مقدم داشتن در ورود به منزل، جفت

۵. خسارات

یکی از اموری که متأسفانه در آستانه نوروز، کم و بیش با آن روبه‌رو هستیم، بحث «خسارت‌ها» می‌باشد؛ زیرا هرگونه خسارتی که شخصی بر جان یا مال دیگری وارد کند، مدیون می‌شود و لازم است جبران نماید. در این زمینه نکاتی لازم به ذکر است:

الف) اگر کسی (به وسیله ترقه و امثال آن) دیگری را بترساند، به‌طوری که عقل وی زایل شود، شرعاً یک دیه کامل را به او بدهکار می‌شود، و چنانچه درصدی از هوشیاری وی از بین رود، به همان درصد از دیه کامل بدهکار می‌گردد.^(۱)

ب) اگر شخصی خانم حامله‌ای را بترساند و سبب شود او سقط جنین کند، دیه آن جنین را بدهکار می‌شود که باید به والدین آن جنین بپردازد. البته در تشخیص مقدار دیه باید ملاحظه نمود آن جنین در چه مرحله‌ای قرار دارد؛ زیرا برای هر مرحله‌ای دیه خاصی بدین ترتیب مقرر شده است:

۱. نطفه: ۲۰ مثقال شرعی طلا
۲. علقه (مجموعه‌ای به‌صورت خون بسته شده): ۴۰ مثقال شرعی طلا
۳. مضغه (مجموعه‌ای به‌صورت گوشت): ۶۰ مثقال شرعی طلا
۴. عظم (آفریده شدن استخوان): ۸۰ مثقال شرعی طلا

ادامه در صفحه بعد

۱. تحریرالوسیله، سیدروح‌الله موسوی خمینی، مؤسسه نشر اسلامی، قم، ج ۲، ص ۵۲۹

هفته‌نامه افق حوزه

اسفند ۱۳۹۷

رجب ۱۴۴۰ / مارس ۲۰۱۹

نوروز و سبک زندگی اسلامی

نگهداشتن از تجسس و واریسی قسمت‌های مختلف منزل میزبان، چشم نگهداشتن از نامحرم و امور دیگر می‌شود. به هر حال، ممکن است خانواده میزبان برای عرض ادب حاضر شوند و بر حسب درجه آشنایی و خویشاوندی، با پوششی متفاوت از بیرون منزل، در برابر مهمان نمایان شوند؛ از این‌رو، وظیفه مهمان چشم‌پاکی در برابر همسر، دختر و خانواده میزبان است. هم‌چنین، چشم نگهداشتن از قسمت‌هایی از منزل که اندرونی و حریم خصوصی شمرده می‌شود و متعلق به خانواده میزبان است. امیرمؤمنان (علیه السلام) فرموده‌اند: «خداوند به مسیح علی نبینا و آلّه و علیه‌السلام وحی کرد که به بنی اسرائیل بگو در هیچ خانه‌ای از خانه‌های [بندگان] من وارد نشوید، مگر با چشم‌های خاشع و به زیرفاتحه، قلوب پاک و طاهر، دست‌های امین و پاک و به بنی اسرائیل خبریده که من دعای هیچ‌کس از بندگانم را که ظلمی بر گردنش باشد اجابت نمی‌کنم.» (ابی‌فراس/بی‌تا/ج ۱/ص ۶۳)

۷. عدم تجسس

یکی دیگر از وظایف مهم مهمان در زمانی که در منزل میزبان سپری می‌کند، پرهیز از تجسس در امور خصوصی میزبان است. به هر حال، میزبان به مهمان اعتماد کرده و او را به منزل خود دعوت کرده است. در برابر این اعتماد و لطف او، مهمان نیز باید مراقب رفتار و کردار خود باشد. در مهمانی‌هایی که ممکن است چند روز طول بکشد، گاه پیش می‌آید که مهمان احساس صمیمیت بیش از اندازه کرده و بدون اجازه میزبان به قسمت‌های گوناگون منزل او می‌رود. یا پرسش‌هایی پرشمار از امور خصوصی میزبان و خانواده‌اش می‌پرسد و می‌کوشد از نحوه زندگی و درآمد آنان و روابط خانوادگی، کاری و غیره آگاهی یابد و چه بسا با این پرسش‌ها سبب آزدگی میزبان شود. شرع مقدس اسلام به‌طور کلی، چه مهمان و چه غیروا، از تجسس در امور خصوصی دیگران نهی کرده است. مهم‌ترین دلیل بر حرمت تجسس در امور شخصی دیگران، آیه دوازده سوره حجرات است: «يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اجْتَنِبُوا كَثِيرًا مِّنَ الظَّنِّ إِنَّ بَعْضَ الظَّنِّ إِثْمٌ وَلَا تَجَسَّسُوا!» ای کسانی که ایمان آورده‌اید، از بسیاری از ظن‌ها و گمانه‌زنی‌ها پرهیزید؛ همانا بعضی از ظن‌ها گناه هستند و تجسس نکنید....

۸. رازداری

وقتی مهمان وارد خانه میزبان می‌شود، خواسته یا ناخواسته، بر نحوه زندگی میزبان و خانواده‌اش، سطح زندگی و مشکلاتشان آگاه می‌شود. شرع اسلام در این‌جا به رازداری توصیه می‌کند. وقتی مهمان براسرار میزبان آگاه شد، اجازه خارج کردن، اطلاعات و سخن گفتن از اسرار، سطح زندگی و مشکلات میزبان و خانواده‌اش را ندارد. پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله)، کسانی را که در مجالس دوستان و آشنایان حاضر می‌شوند و از مسایل خصوصی آنان مطلع می‌شوند، به رازداری توصیه می‌کنند و می‌فرمایند: «در مجلس‌ها امانت‌دار باشید؛ فاش کردن راز برادرت خیانت است؛ از این کار دوری کن؛ و از نشست‌های عشیره‌ای پرهیز.» (مجلسی/۱۴۰۳/ق/ج ۷۷/ص ۸۹/۳)

منبع: معرفت اخلاقی (باتلخیص)

پایگاه اطلاع‌رسانی مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی (ره)

که سرزده و بدون دعوت برای مهمانی نرود. این دستور شرع مقدس اسلام در جهت حمایت از میزبان و راحتی اوست. همان‌طور که گفته شد، دین مبین اسلام با وجود توصیه‌های فراوانش به مهمانی دادن و مهمانی رفتن، دو اصل را توأمان رعایت می‌کند: نخست اکرام مهمان و دیگر مراعات آسایش میزبان. از این‌رو، باتوجه به اصل دوم، اسلام از مهمانی رفتن به‌طور سرزده نهی می‌کند. امام صادق (علیه السلام) از اجداد بزرگوارشان و در نهایت، از پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله) روایت می‌کنند که ایشان فرموده‌اند: «یا علی! هشت طایفه‌اند که اگرا هانت شوند باید ملامت و سرزنش نکنند مگر خودشان را؛ کسی که بدون دعوت بر سر سفره طعامی برود. (مهمان ناخوانده)» (مجلسی/۴۰۳/ق/ج ۷۲/ص ۴۴۴ و ۴۵۲)

۲. درخواست از میزبان برای به‌زحمت نینداختن خود

در وظایف میزبان گفته شد که میزبان باید همه تلاش خود را برای پذیرایی خوب و شایسته از مهمان انجام دهد؛ ولی آن‌چه از روایت به‌دست می‌آید، این است که مهمان نیز وظیفه دارد از میزبان بخواهد که به‌خاطر او خود را به زحمت نیندازد و به غذایی که در خانه موجود است اکتفا کند.

۳. توقع بی‌جا نداشتن

در جهت اصل حمایت از میزبان، شرع اسلام به مهمان توصیه می‌کند که از درخواست‌ها و تقاضاهای نابه‌جا که برای میزبان زحمت‌آور است، پرهیزد. مهمان خوب کسی است که وقتی به خانه کسی می‌رود، به‌خصوص اگر بدون اطلاع قبلی است، توقع و انتظار را از خود دور کند، تا جای هیچ‌گله‌ای نباشد.

۴. کوتاه‌بودن زمان مهمانی

وظیفه دیگر مهمان، رعایت مدت مهمان بودن است. بر اساس روایات، مدت زمانی که عنوان مهمان بر فرد نهاده می‌شود و میزبان وظایف خاص خود را باید نسبت به او انجام دهد، سه روز و دو شب است. پس از این مدت، دیگر او مهمان نیست و مانند دیگر اعضای خانواده خواهد بود؛ از این‌رو تکریم و پذیرایی او به اندازه دیگر اعضای خانواده است و بر میزبان لازم نیست که در پذیرایی از او خود را به تکلف بیندازد. پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله) فرموده‌اند: «مهمان تا دو شب پذیرایی می‌شود؛ از شب سوم جزواهل خانه به‌شمار می‌آید و هرچه رسید بخورد.» (نوری/۴۰۷/ق/ج ۱۷/ص ۸۸/ج ۸۸/۲۰). «مهمانی یک، دو و سه روز است. بعد از آن هرچه به او دهی صدقه شمرده می‌شود.» (همان/ج ۱۴/ص ۲۷/۱۶۰۲۸)

۵. فرمانبرداری و تبعیت از میزبان

از وظایف دیگر مهمان، درمردتی که در منزل میزبان به سر می‌برد، تبعیت و فرمانبرداری از او است. این دستور شرع اسلام نیز در جهت زحمت کمتر میزبان است. میزبان، از وضعیت و امکانات مادی و معنوی خود برای پذیرایی از مهمان آگاه است؛ از این‌رو، مهمان باید مراعات حال او را بکند و با درخواست‌های بی‌جا سبب زحمت او نشود.

۶. چشم‌نگهداشتن

یکی دیگر از وظایف مهمان از زمان ورود به منزل میزبان، چشم نگهداشتن از محرّمات است که شامل چشم

او چه اندازه باید باشد؟ آیا جایز است بیش از توان، خود و خانواده‌اش را به زحمت اندازد و مانند برخی مردم برای حفظ آبروی خود پیش مهمانان، خود را با انواع مشکلات مانند قرض گرفتن فرش و مبل از همسایه و سفارش غذاهای گران و متنوع از رستوران به زحمت اندازد؟ پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله) پاسخ این پرسش را چنین می‌دهند: «هیچ‌کس نباید بیش از توانش، خود را برای مهمان به زحمت اندازد.» (متقی‌الهندی/۱۳۸۹/ق/ج ۲۵۸۷۶)

۴. غذا خوردن همراه مهمان

یکی دیگر از وظایف میزبان آن است که پس از تهیه غذا برای او، خود نیز همراه مهمان غذا بخورد. پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله) فرموده‌اند: «هرکس دوست دارد خدا و رسولش او را دوست داشته باشند، با مهمانان خود غذا بخورد.» (تهج‌البلاغه/خطبه ۱۷۶) امام صادق (علیه السلام) سنت و روش پیامبر در غذا خوردن با قوم و مهمانان خود را چنین بیان کرده‌اند که ایشان پیش از همه، دست به غذا می‌برد و شروع به غذا خوردن می‌کرد و آخر از همه دست از غذا می‌کشید تا همه مهمانان غذای کافی خورده باشند. (کلینی/۱۳۸۸/ج ۶/ص ۲۸۵)

۵. پرهیز از به‌کار گرفتن مهمان

هم‌چنین میزبان باید توجه کند که مهمان خود را به‌کار نگیرد؛ زیرا این کار خلاف اصل تکریم مهمان است. ابن ابی‌یعفور می‌گوید: «در خانه امام صادق (علیه السلام) مهمانی را دیدم؛ روزی او برای انجام کاری برخاست، حضرت به او اجازه نداد و شخصاً آن کار را انجام داد و فرمود: رسول خدا (صلی الله علیه و آله) از به‌کار گرفتن مهمان، نهی فرموده است.» (همان/ص ۲۸۲)

۶. وانداشتن مهمان به‌کاری که دوست ندارد

وظیفه دیگر میزبان که در جهت وظیفه اصلی او یعنی اکرام و پذیرایی شایسته از مهمان است، وانداشتن او به انجام کارهایی است که تمایل به انجامشان ندارد. گاه میزبان، کاری را که خود به انجامش علاقه دارد، به گمان آن‌که مهمانش نیز آن را دوست دارد، از او می‌خواهد و بدین‌ترتیب او را در رودربایستی قرار می‌دهد. پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله) در این‌باره فرموده‌اند: «هرکس به خدا و روز قیامت ایمان دارد، باید مهمانش را اکرام کند و... می‌فرمودند: مهمانت را به انجام چیزی که برای او سخت است، وادار نکن.» (طبرسی/۱۴۱۲/ق/ص ۱۲۵)

۷. بدرقه مهمان

وظیفه آخر میزبان، بدرقه مهمان با احترام و گشاده‌رویی است. پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله) فرموده‌اند: «یکی از حقوق مهمان، این است که او از اتاق تا درب خانه، همراه و بدرقه کنی.» (قمی/بی‌تا/ج ۲/ص ۷۶)

در روایت زیبایی از امام محمد باقر (علیه السلام) آمده است که ایشان فرموده‌اند: «... وقتی مهمانی بر شما وارد شد، او را کمک کنید و وقتی می‌خواست از پیش شما برود، کمکش نکنید، چراکه مایه حقارت و بی‌ارزش شدن مهمان است؛ و برای اوزاد و توشه بگیرید و توشه‌اش را پاک گردانید که این، سخاوت است.» (کلینی/۱۳۸۸/ج ۶/ص ۲۸۴)

• وظایف مهمان

۱. پرهیز از مهمانی ناخوانده

نخستین وظیفه انسان برای مهمانی رفتن، این است

صرفه‌جویی و پرهیز از اسراف؛ حتی یک قطره آب

وضوگرفتن یک قطره آب اضافی مصرف نمی‌کردند. ایشان حتی در فاصله شست‌وشوی دست راست و چپ و کشیدن مسح سر، شیر آب را می‌بستند.

دکتر محمود بروجردی؛ پاسدار اسلام؛ ش ۲۵ (دی‌ماه ۱۳۶۲)، ص ۵۷

آیت‌الله صادق احسان‌بخش (رحمه الله) نیز می‌گوید: حضرت امام (علیه السلام) هیچ‌گاه اسراف نمی‌کردند. اگر

ادامه از صفحه قبل

۵. خلقت کامل قبل از آفرینش و ولوج روح؛ یکصد مثقال شرعی طلا
۶. ولوج روح؛ یک دیه کامل که عبارت است از هزار مثقال شرعی طلا^(۱)
(ج) چنانچه شخصی به وسیله ترقه و امثال آن، بینایی یا شنوایی دیگری را از بین ببرد، یک دیه کامل را بدهکار می شود و اگر درصدی از بینایی یا شنوایی کم شود، به همان درصد از یک دیه کامل را مدیون می گردد.^(۲)
تذکره دو نکته:

۱. در ضمان و مدیون شدن واردکننده خسارت، فرقی بین این که او بالغ باشد یا نابالغ نیست؛ زیرا به اتفاق فقها، تمام احکام وضعیه در مورد مکلف و غیر آن به طور یکسان جاری می شود، و ضمان، یکی از احکام وضعیه است.
۲. در ضمان و مدیون شدن واردکننده خسارت، فرقی بین اموال عمومی و خصوصی نیست. مثلاً چنانچه بر اثر آتش افروزی در شب چهارشنبه سوری، اموال عمومی یا خصوصی دچار حریق شود، شخص یا اشخاصی که بلامباشرت دخیل در آن آتش افروزی بوده و در عدم سرایت آتش به اموال مردم کوتاهی نموده اند، ضامن خواهند بود و موظف می باشند خسارت های وارده را جبران نمایند.

۱. تحریر الوسیله، ج ۲، ص ۵۳۸
۲. همان، ص ۵۲۹

هفته نامه افق حوزه

اسفند ۱۳۹۷

رجب ۱۴۴۰ / مارس ۲۰۱۹

نوروز
و سبک
زندگی
اسلامی

وظایف شهروندان نسبت به بهداشت محیط زیست ورعایت مقررات جاده ها از منظر اسلام

آیت الله العظمی جواد آملی

سوی راهی که از او نیست بیرون گذارد باید به جای خود بازگرداند. چگونه چیزی را که از خانه نیست بر آن می افزاید و برای چه کسی جا می گذارد؟

۲. نشستن سر راه ها: رسول خدا ﷺ می فرماید: از نشستن سر راه دیگران بپرهیزید تا از رحمت خدا دور نشوید.

در حدیث دیگر فرمود: بدترین جایگاه نشستن، بازارها و سر راه ها است و بهترین آن ها مسجدها؛ نیز فرمود: از نشستن بر سر راه ها بپرهیزید، و [با فرض سد معبر نکردن] اگر نشستید این حقوق را رعایت کنید: چشم فرو بستن [از نگاه به نامحرمان]، خودداری از آزار دیگران، پاسخ به سلام سلام کنندگان، امر به معروف و نهی از منکر مردمان.

۳. فرمود آمدن در وسط راه ها: رسول خدا ﷺ می فرماید: پروردگار بزرگ کسی را که در مسیر راه مسلمانان پیاده می شود یا توقف می کند، دوست ندارد. با توجه به این سخن پیامبر ﷺ، شایسته نیست مسلمان در مسیر راه های پرتدد سوار و پیاده شود و مایه اذیت و مزاحمت عابران گردد، بلکه باید از کنار مسیر و خیابان استفاده کند.

۴. وضو گرفتن در راه های پرتدد: امام سجاد علیه السلام می فرماید: در مسیر راه عبور و مرور وضو نگیرید.

۵. نماز در راه های با تردد: رسول خدا ﷺ می فرماید: نمازگزاران در راه عابران روا نیست.

امام صادق علیه السلام می فرماید: نمازگزاران در مسیر راه (جای تردد) روا نیست.

تذکر: بر اساس این احادیث کارهایی مانند ایستادن، نشستن، تجمع، پارک کردن وسایل نقلیه در جایی که سبب راه بندان یا کندی تردد مسافران شود، مانند کوچه های عمومی، خیابان های عمومی پیاده روه های عمومی، چهارراه ها و نیز راه انداختن کاروانی شادی -افزون بر مزاحمت صوتی- از موارد سد معبر است، چنانچه نهاد هر گونه کالا و اشیا در موارد یاد شده، و جلو فروشگاه ها و هم چنین نصب سایبان های مزاحم در جلو مغازه ها، نهادن هر گونه کالا و اشیا در پارک ها و پارکینگ های عمومی و... با فرض مزاحمت تردد کنندگان یا مزاحمت برای استفاده های مشخص شده یا ایجاد راه بندان از مصادیق سد معبرند و کیفرهای یاد شده در روایات را دارند.

افزون بر این ها، جاهایی که در مساجد، زیارتگاه ها، مصالها، پارک ها، پارکینگ ها، مدارس و دانشگاه ها و... برای عبور و مرور مشخص می شوند، معبرند و تنگ کردن یا مسدود کردن آن ها همین حکم را دارد.

منبع: مفاتیح الحیات/ ص ۲۲۶، ۲۲۸

این جا به برخی از آن ها اشاره می شود:
امام صادق علیه السلام فرمود: هر کس به راه مسلمانان آسیب رساند ضامن آن است؛ یعنی باید خسارت آن را جبران کند.

رسول خدا ﷺ فرمود: هر کس در مسیر راه مسلمانان آب ناودان یا چاهی را جاری سازد یا میخی بکوبد یا حیوانی را ببندد یا گودالی حفر کند و [هر چیزی که] موجب آسیب عابران شود ضامن است.

مروم صدوق می فرماید: روایت شده است که هر کس راهی را ببندد خدا عرش را کوتاه می کند.

امام سجاد علیه السلام می فرماید: از گناهانی که نابودی سریع آدمی را در پی دارد، سد کردن راه مسلمانان است.

در حدیث دیگر آمده است: هر کس راه عمومی و همگانی را سد کند، از رحمت خدا دور است.

رسول گرامی ﷺ فرمود: کسی که سد معبر کند و مانع عبور رهگذران شود از رحمت خدا دور است؛ نیز می فرماید: هر کس یک وجب از راه مسلمانان را بگیرد [و تصرف کند] روز قیامت در حالی محشور می شود که بار [یا مسافت] هفت (طبقه) زمین را بر دوش دارد.

امیرمؤمنان علیه السلام هم در برخورد با گروهی که مزاحمت خیابانی ایجاد کرده بودند فرمود: شما را نمی بخشم مگر این که پایگاه های تجمع در مسیر را برچینید و پنجره های مشرف را ببندید و ناودان های مانع عبور و مرور را برکنید و چاه های سر راه را پر کنید، چرا که این ها مایه مزاحمت و آزار مسلمانان است.

• برخی از مصادیق سد معبر

سد معبر مطابق شرایط زمان و مکان مصادیقی گوناگون دارد که به برخی از آن ها اشاره می شود:

۱. حصار سازی در راه ها: رسول خدا ﷺ از بیرون آوردن دیوار [جلو نشینی ساختمان] در راه های مسلمانان نهی کرد.

امام صادق علیه السلام می فرماید: کسی که دیوار خانه را به

شایسته است مسلمانان در راه سازی و حفظ امنیت و بهداشت آن بکوشند. این موضوع از مسایل مهم جامعه انسانی و مورد توجه ادیان الهی و از جمله اسلام است و برای تأسی، تعریض، نظافت و روشنایی آن ها پاداش هایی وعده داده شده که در این جا به برخی از آن ها اشاره می شود:

• آثار نظافت اماکن عمومی و راه ها

۱. صدقه بودن: رسول خدا ﷺ می فرماید: انسان مفصل های فراوانی دارد که بر اوست برای هر یک صدقه ای دهد؛ یکی از آن صدقات، زدودن مانع از مسیر مردم است.

در حدیثی دیگر می فرماید: هر مسلمانی باید هر روز صدقه ای بدهد. پرسیدند: چه کسی توان آن را دارد؟ فرمود: کنار زدن مانع و مایه آزار از راه ها، صدقه است و فرمود: مانع و مایه آزار را از سر راه مردم کنار بزن که این کار برای تو صدقه به شمار می آید؛ نیز فرمود: کنار زدن سنگ، خار و استخوان از سر راه مردم، برای تو صدقه شمرده می شود.

۲. ارزش گناه: رسول خدا ﷺ می فرماید: خدا گناه گذشته و آینده کسی را می بخشد که شاخه خاری [زباله ای] را از سر راه مردم کنار زند.

۳. ثواب قرائت چهارصد آیه: گفته شد که رسول خدا ﷺ فرمود: پاداش برداشتن مایه آزار از سر راه مسلمانان، قرائت چهارصد آیه است که هر حرفش ده حسنه دارد.

۴. حسنه مکتوب: رسول خدا ﷺ فرمود: هر کس مانع و خاری را از سر راه مسلمانان کنار زند حسنه ای برایش نوشته شود و هر کس حسنه ای از او پذیرفته شود به بهشت درمی آید؛ نیز می فرماید: هر کس سنگی را از سر راه مردم بردارد حسنه ای برایش نوشته شود و هر کس حسنه ای داشته باشد وارد بهشت گردد و هم چنین فرمود: یکی از اعمال نیک اتمم کنار زدن موانع و اشیا ی آزار رسان از راه ها است.

۵. رفع عذاب قبر: رسول خدا ﷺ می فرماید: حضرت عیسی بن مریم علیه السلام از کنار گوری گذشت و صاحب آن را در عذاب دید؛ ولی در سال بعد که از کنار آن قبر گذشت صاحب آن را معذب نیافت. راز آن را از خدا پرسید. خدا وحی فرمود: ای روح خدا! او فرزند صالحی داشت که راهی را اصلاح و بازسازی کرد و یتیمی را پناه داد، پس برای عمل پسرش او را آمیزیدم.

۶. بهشت: رسول خدا ﷺ می فرماید: پاداش مردی که شاخه درختی را از سر راه مردم بردارد تا به مسلمانان آسیبی نرسد بهشت است؛ نیز فرمود: بنده ای به سبب برداشتن خاری از راه مسلمانان وارد بهشت شد.

رعایت نظافت راه ها و خیابان ها و اماکن عمومی و نریختن زباله خانه ها، هتل ها، اتومبیل ها، کارخانه ها و... در آن ها همین پاداش ها را دارد.

• کیفر سد معبر

سد معبر از گناهان رایج است که با تأسف باید گفت بسیاری از افراد به آن توجه ندارند و بایسته است که مسلمانان به آثار و پیامدهای آن توجه داشته باشند. در

۶. باورها

در زمینه نوروز برخی باورها ممکن است با یکتاپرستی در تضاد باشد. از این رو، توجه به مطالبی لازم است: اعتقاد به آتش؛ در چهارشنبه آخر سال، شاهد برخی توجهات و ذهنیات نسبت به آتش هستیم. اینک سؤال این است که آیا این گونه باورها منافعی با توحید و سبب کفر است یا خیر؟ پاسخ این است که اشخاص با چنین عقایدی به دو قسم منقسم می‌گردند:

الف) اشخاصی که معتقد می‌باشند آتش، مستقل از خداوند، منشأ خیر و شر است؛ در این صورت اعتقاد مزبور سبب کفر و شرک است.

ب) اشخاصی که معتقد می‌باشند آتش مخلوق خداست و از خود به‌طور مستقل تأثیرگذار نیست؛ ولی در عین حال بر این باورند که آتش سبب خوشبختی یا بدبختی می‌شود. در این صورت اعتقاد مزبور سبب کفر و شرک نیست؛ ولی باید توجه داشت که این اعتقاد، خرافی است؛ چراکه آتش هیچ نقشی در خیر و شر ندارد.^(۱) سعادت و نحوست؛ برخی از باورها پیرامون نوروز به «سعادت» و «نحوست» مربوط می‌شود. مانند اعتقاد به نحس بودن روز «سیزده» یا برخی از کارها در پایان، قبل یا آغاز سال جدید. حال باید دید حکم این گونه باورها چیست؟

پاسخ همان است که در سطور قبل ذکر شد؛ ولی در این بخش، لازم است این نکته را نیز اضافه نماییم که بعید است اشخاص، قائل به تأثیرگذاری مستقل ایام در تدبیر جهان باشند. از این رو، تمام افرادی که چنین گرایش‌هایی دارند مسلمان هستند، گرچه دچار خرافات شده‌اند.^(۲)

۱. مکاسب محرمة، مرتضی بن محمد امین انصاری (شیخ انصاری، م ۱۲۸۱ ق)، منشورات دارالذخائر، قم، ۱۴۱۱، ج ۱، ص ۱۰۲
مصباح الفقاهة، سید ابوالقاسم موسوی خویی (م ۱۴۱۳ ق)، با تقریرات شیخ علی توحیدی، مؤسسه انصاریان، قم، ۱۴۱۷ ق، ج ۱، ص ۲۵۳

هفته‌نامه افق حوزه

اسفند ۱۳۹۷

رجب ۱۴۴۰ / مارس ۲۰۱۹

نوروز و سبک زندگی اسلامی

عید نوروز زیبای‌ها و شادی‌ها

نوشتاری از احمد لقمانی

روز عید، یوم الله و روز شادی و شادمانی معرفی شده است. همان گونه که امام علی علیه السلام به خاطر کار پسندیده یکی از اصحاب در روز عید نوروز فرمود: «هر روز ما را نوروز سازید.» و در سخنی دیگر در باره نوروز فرمود: «نیروزنا کل یوم» هر روز برای ما، نوروز است.

پس نوروز عید است؛ عیدی فرخنده و روزی خجسته، اما برای چه کسانی؟ و چگونه؟

اگر رنگ عبودیت و جلوه بندگی باید و یا روز پیمان خداوند با بندگان در دوری از شرک و کفر گردد و یا روزی شود که بنا به سخن آسمانی امام صادق علیه السلام گشایش سختی‌ها و اندوه شیعیان و اهل بیت علیهم السلام (۸) در آن رخ می‌نماید؛ در این صورت نه تنها عید ملی و باستانی، بلکه برتر از آن عید اهل بیت علیهم السلام و نوروز شیعیان و پیشوایان نیز خواهد بود و در آسمان وزمین جشن فرا رسیدن آن برپا خواهد شد.

• زیباترین روز شادان‌ترین عید

نوبهار است در آن کوش که خوش دل باشی
که بسی گل بدمد باز و تو در گل باشی
گرچه راهی است پراز بیم زما تا بدوست
رفتن آسان بود اراقف منزل باشی

برخی نوروزشان چون عید کودکان است زیرا تنها جامه رنگارنگ را نشان عید می‌دانند و بعضی عیدشان، عید شکمبارگان است. چون از عید شربت و شیرینی را می‌شناسند. پاره‌ای چون بوالهوسان، در عید بی‌بند و باری و عیاشی را دلیل خوشبختی می‌شمرند و تعدادی قهقهه‌مستانه و استهزاء دیگران را شادمانی واقعی می‌دانند و چون غافلان سرگرم دید و باز دید عیدند. اما در کنار اینان، برخی به دنبال آن‌اند که هر روزشان را نوروز سازند و نوروزشان را پیروز.

امام علی علیه السلام فرمود: «روز عید روزی است که:

۱. عبادات انسان مورد پذیرش پروردگار قرار گیرد.
۲. مغفرت و بخشش خداوندی نصیب آدمی شود.
۳. انسان از گناه و آلودگی به دور باشد.

«قال فی بعض الاعیاد: انما هو عید لمن قبل الله صیامه و شکر قیامه و کل یوم لا تعصی الله فیه فهو یوم عید، انما هذا عید من غفر له» در گفتار گرانسنگ دیگری امام فرمودند: امروز برای ما عید است و فردا نیز عید ماست و هر روزی که در آن خدا را نافرمانی نکرده باشیم برای ما عید است.

منبع: فرهنگ کوثر

باشند، محترم و ارزشمند بوده و هرگاه در راستای تقویت ترمیم و بالندگی دستورات و سخنان معصومان علیهم السلام باشد، رنگ جاودانگی و بوی تقدس گرفته و حتی قابل دفاع و هم‌سنگ اصول ارزشمند مذهبی خواهد بود. همانند برخی از آداب و سنتی که پیش از ظهور اسلام در جوامع پیشین وجود داشته و رسول اکرم صلی الله علیه و آله آنان را محترم شمرد و به عنوان حکمی از احکام امضایی اسلام وارد دایره بایدها و نبایدهای دینی نمود.

۳. زمان و مکان در ذات و نهاد خود بدون حادثه و حماسه‌ای زیبا یا زشت هیچ ارزشی ندارد، بلکه قداست و یا نحوست ایام و یا تابناکی و تاریکی مکان‌ها به‌خاطر حضور ارزشی از ارزش‌ها و یا فقدان صفتی آسمانی رقم خورده است. بدین خاطر پاره‌ای از ایام خجسته و مبارک قلمداد شده به‌خاطر بعثت، میلاد، انتخاب برای امامت و یا... و برخی روزها برای بعضی کارها مردود دانسته شده به مناسبت ظلم و ستم و یا تبعیض و بی‌عدالتی که در زمانی رخ داده است مثل روز دوشنبه که روز سقیفه شمرده شده و یا ایامی که قمر در عقرب بوده و شروع شیرینی برای پاره‌ای از امور در آن دیده نمی‌شود.

۴. برخی از مناسبت‌ها، هاله‌ای از عظمت و افقی طلایی از قداست به خود گرفته است که هیچ حادثه‌ای و یا رخدادی یا رأی مقابله و همسانی با آن را نخواهد داشت. این ویژگی تنها به‌خاطر ارزش حماسه و اهمیت والای محتوای آن است به‌گونه‌ای که مسیر هدایت آدمیان با این ماجرا و در این روز رقم خورده و یا اثبات حقانیت و ابطال ادعای دشمنان بدین حادثه وابسته شده است: همانند حادثه هجدهم ذی حجه به نام عید غدیر که روز ولایت و رهبری راستین امام علی علیه السلام دانسته شده و برتر از تمامی اعیاد معرفی شده است و یا روز دهم ذی حجه به نام عید قربان که جشن از خود گذشتگی و ایثار و گرامیداشت دوری از هواها و هوس‌ها نام‌گذاری شده است و پس از این دو، عید فطر، روز شادی و موفقیت در اردوگاه رمضان به‌خاطر گذر از معبرهای دشوار لذات و شهوات و جمعه روز زیبای دیدار و حضور در اجتماعات مسلمانان و استفاده از بی‌کران برکات آنان دانسته شده است.

آن‌جا که ارزش‌های والای انسانی حفظ شود، گوهر وجود آدمی در باتلاق گناه و گرداب نافرمانی آلوده نگردد و در کنار آن، حرکتی مثبت، حماسه‌ای چشمگیر، موقعیتی ارزشمند و تکاملی بزرگ در کاروان انسانیت جلوه‌گر شود، آن

عید نوروز پرتوی دلربا و چهره‌ای زیبا از آفرینش است که پیش از حضور خود، انبوه انسان‌ها را به تلاش و کوشش فرا می‌خواند. عیدی است که همراه خود شادی دل‌ها و شادمانی‌ها را آورده، غنچه لبخند بر لبان افراد نشاند و افزون بر ظاهر آراسته، باطن پیراسته‌ای برای بسیاری از انسان‌های سبزسیرت به ارمغان می‌آورد. آنان که سرای دل و دیده را با آینه‌های معرفت و طاعت، آذین بسته‌اند و در ایام خجسته نوروز، صحیفه وجود خود را از هرگونه غبار گناه و نافرمانی پاک و پیراسته نگاه می‌دارند.

دیرزمانی است که چنین ایام و چنان آثار با نگاه‌های گوناگونی دیده می‌شده است؛ برخی با تحقیر، پاره‌ای با تردید و عده‌ای با تجلیل بدان نگرسته، سخنان متفاوت و آموزه‌های متضادی بیان کرده‌اند که گاه با افراط و تفریط همراه بوده و انبوه شیفتگان دانش و دانایی را در حیرت و نادانی فرو برده‌اند.

• عید نوروز؛ دیدگاه‌ها و ارزش‌ها

نخستین دیدگاهی را که به تحلیل و توضیح آن می‌پردازیم، نظرات پاره‌ای از دین باوران است، کسانی که خود را در مسیر احکام آسمانی اسلام دانسته، شادی و اندوه خویش را در پیروی از دستورات شرع مقدس جست‌وجو می‌کنند. اینان بر این اعتقادند که عید نوروز، عید خرافه‌پرستان و نوروز بت‌پرستان است. عیدی است که از معجوس به ما رسیده است و برای کم‌رنگ کردن و یا بی‌رنگ کردن اعیاد مذهبی و اصیل ما یعنی عید غدیر، قربان، فطر و جمعه ساخته شده است. از این رو آتش‌پرستان و زرتشتیان در ایران باستان بدان اهمیت افزونی داده‌اند و همواره در عظمت و جلوه‌گری آن کوشیده‌اند تا نوعی رویارویی و یا تضعیف ارزش‌های آسمانی اسلام باشد. به دلیل آن‌که چهارشنبه سوری و آتش پریدن از رسوم آنان است و نحس دانستن سیزده و مراسم سیزده بدر، شیوه‌ای به دور از عقل و آیین است و سفره هفت سین و آدابی این چنینی اعمالی ناشایست و بی‌ارزش در ارزش‌های اصیل اسلام است و یا آن‌که استدلال به روایتی می‌کنند که امام کاظم علیه السلام از جلوس در عید نوروز و حضور در مراسم این روز امتناع فرمودند.

دیدگاه دوم آن است که عید نوروز را عیدی ارزشمند از نیاکان ما، در ایران زمین دانسته که عظمتی روز افزون دارد. در این عید طبیعت رو به سبزی، امید و رویش نموده و دل‌های انسان‌ها را با چنین حرکتی همراه زنده، پرنشاط و پر فروغ می‌نماید. دید و باز دید عید، غبار کدورت‌ها را از دل‌ها می‌زداید و در آغوش گرفتن یکدیگر، نشان از صمیمیت و یک‌رنگی دارد. ضیافت‌ها، عیده‌ها، لباس‌های نو، مسافرت‌ها و... نوعی جوش و خروش و شور و بالندگی در خانواده‌ها می‌آفریند و افزون بر ارزش‌های دینی، ارزش‌های ملی و عید باستانی نیز زنده و پا برجا خواهد بود.

پیروان سومین دیدگاه بر این باورند که ما اصول و مبانی خدشه‌ناپذیری در فرهنگ خود داریم که برتری و ارزش آن‌ها در قالب الفاظ، سنت‌ها و یا آداب و رسوم ملی میهنی نمی‌گنجد. از آموزه‌های وحی گرفته شده و با توجه به ویژگی‌های انسان شناختی و روان‌شناسی و جامعه‌شناسی، گستره‌ای از معرفت و بینش نصیب انسان می‌سازد. پاره‌ای از این آموزه‌ها عبارتند از:

۱. انسان، ویژگی‌ها، نیازها و ارزش‌های او، تجلی‌بخش این حقیقت روح‌افراست که آغاز تا فرجام هستی و آفرینش تمامی موجودات به‌خاطر رشد، تعالی و تکامل آدمی است، ابر و باد و مه و خورشید و فلک با تدبیر خداوندی در کارند تا انسان به‌عنوان برترین آفریده الهی در مسیر شایسته خود قرار گیرد و به «مقام آدمیت» و «خلیفه‌اللهی» دست یابد.
۲. آداب و رسوم، سنت‌های ملی، شیوه‌های قبیله‌ای و عادات فامیلی جایگاهی خاص خود را دارند. آن‌گاه که با ارزش‌های آسمانی و اصول اصیل دینی برخوردی نداشته

۷. سفر و مسافر

یکی از امور بسیار رایج در ایام عید نوروز، مسافرت می‌باشد. از این جهت، بحثی کوتاه پیرامون سفر، لازم به نظر می‌رسد. مباحث سفر را در چهار محور خلاصه می‌نماییم:

۱. سفر و خمس

بر هزینه‌هایی که صرف سفرهای متعارف می‌شود، خمس تعلق نمی‌گیرد؛ زیرا فقها در مقام شمارش مؤونه، سفرهای واجب، مستحب و مباح را ذکر می‌نمایند؛ اما در مورد رابطه سفر و خمس دو نکته قابل طرح است:

الف) به هزینه‌ای که به‌طور متعارف صرف سوغات می‌گردد، خمس تعلق نمی‌گیرد؛

ب) کسی که اقدام به سفر حرام کرده (به‌طوری که غرض وی از سفر، انجام معصیت است) باید خمس مخارجی را که در آن سفر نموده، بپردازد؛ زیرا مخارج صرف شده در معصیت، مؤونه به حساب نمی‌آید.

۲. سفر و نجات مسلمان:

چنانچه در جاده شاهد سانحه‌ای بودیم که در آن، جان انسانی به خطر افتاده است، اگر امکان دارد، موظفیم توقف کنیم و آن اشخاص را از خطر نجات دهیم. علت این مطلب آن است که نجات جان مسلمان تنها بر قشر خاصی مانند هلال احمر و امثال آن‌ها واجب نیست؛ بلکه وظیفه عمومی است و اگر نجات جان مسلمان به لمس بدن نامحرم بستگی دارد، مثل این که مصدوم زن است و نجات دهنده مرد یا بالعکس، لمس بدن نامحرم (بدون قصد ریبه) اشکال ندارد. البته در این گونه موارد باید به حداقل اکتفا نمود.^(۱)

ادامه در صفحه بعد

۱. وجوب حفظ نفس محترمه و نیز لزوم اکتفا به حداقل در مواردی که همراه با امر خلاف اصل باشد، مورد اتفاق تمام فقهاست.

هفته‌نامه افق حوزه

اسفند ۱۳۹۷

رجب ۱۴۴۰ / مارس ۲۰۱۹

نوروز
و سبک
زندگی
اسلامی

توصیه‌های مهم نوروزی

حجت الاسلام والمسلمین قرائتی به متولیان نماز

حجت الاسلام والمسلمین محسن قرائتی برای متولیان نماز توصیه‌های نوروزی از جمله توجه به جوانان، رفع مشکلات مالی اقوام و... داشته‌اند که در ادامه به آن پرداخته‌ایم.

به گزارش حوزه قرآن و عترت گروه فرهنگی باشگاه خبرنگاران جوان، به مناسبت فرا رسیدن عید نوروز باستانی ۱۳۹۸، حجت الاسلام والمسلمین محسن قرائتی رئیس ستاد اقامه نماز، توصیه‌هایی را خطاب به متولیان امر اقامه نماز صادر کرد که متن آن در ادامه می‌آید:

بسم الله الرحمن الرحيم

نامه‌ای غیر اداری از همکار و دوست شما

سلام علیکم

ایام عید و همه اعیاد بر شما مبارک باد افرادی هستند که از همه فرصت‌ها استفاده می‌کنند و افرادی که فرصت‌ها را از دست می‌دهند، ما از کدام هستیم؟ عید نوروز، هوای مطلوب، تعطیلات، مهمانی، صله رحم، لباس نو، سفر و سیاحت، فرصت‌های مهمی است.

شما همکار عزیز در طول سال به کارهای تربیتی رسمی و شناخته شده مشغولید، می‌توانید از این فرصت‌ها کارهای غیر رسمی، ولی گاهی عمیق‌تر از رسمی در لایه‌لای تغریخ و دید و بازدید انجام دهیم، از جمله:

۱. از افراد محبوب و متمکن فامیل بخواهیم دور از چشم دیگران جلسه‌ای خصوصی برگزار و بعضی از مشکلات فامیل را حل کنیم و برای آنان اگر می‌توانید به نوعی ایجاد اشتغال کنید و اگر در میان آنان کسی زندان است برای آزادی او تدبیری کنید.

۲. نوجوانانی که در درس ضعیف و نگران امتحانات دو ماه دیگر آنان هستیم را خصوصی دعوت کنیم و تحصیل‌کردگان فامیل (فرهنگیان - دانشجویان) لحظاتی دروس مشکل آنان را کمک و برای امتحانات، آنان را از نگرانی بیرون آوریم.

۳. اگر در میان فامیل کدورتی است

و افرادی با یکدیگر قهر هستند از طریق افراد محبوب یا مهمانی ویژه و یا هر راهی که می‌شود تلاش کنیم که آنان را آشتی دهیم.

۴. در لایه‌لای دید و بازدیدها برای افراد بی‌همسر تدبیر و مشورتی شود که بهترین واسطه‌گری در اسلام واسطه‌گری در امر ازدواج است.

۵. در بسیاری از جلسات به اوضاع سیاسی، اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی ممکن است انتقاداتی وارد شود که ما باید اولادقت کنیم که انتقاد نایجاست یا بجا، اگر انتقاد صحیح است اشکالات را توجیه نکنیم، زیرا توجیه لغزش‌ها حماقت است. ولی وجود اشکال هم دلیلی بر کناره‌گیری از مسئولیت‌ها نیست، زیرا انقلاب ما کودتای گروهی خاص نبوده بلکه قیام صدها هزار شهید و جانباز و اسیر بوده و نادیده گرفتن این همه سرمایه خیانت است و وظیفه ما است که از ضعف‌ها بکاهیم و نارسایی‌ها را تکمیل کنیم، کوتاه سخن این‌که: توجیه اشتباه حماقت است؛ تضعیف خیانت است؛ تکمیل رسالت است.

۶. در دید و بازدیدها به منکراتی می‌رسیم که افراد صاحب نفوذ باید رسالت خود را انجام دهند.

۷. در دید و بازدیدها ممکن است به سؤالاتی برسیم که می‌توانیم آن سؤال یا اشکال را یادداشت کنیم و بعداً با تماس با فرهیختگان پاسخ را دریافت و شبیه پیش آمده را حل کنیم.

۸. ممکن است در میان بستگان افرادی نسبت به نماز تارک یا کاهل یا جاهل باشند، از این فرصت با آموزش و تذکرات رابطه آن‌ها را با خدا تقویت کنید.

۹. در میان صدها هزار سفر سعی کنیم به مسافرت، در راه مانده (ابن سبیل) کمک کنیم و گاهی از خادمین در جاده (پلیس - هلال احمر - اورژانس و...) حتی المقدور اگر می‌شود با کلمه‌ای تشکر کنید.

۱۰. در میان این دید و بازدیدها به بستگان ضعیف و گمنام توجه بیشتری کنیم و حتی می‌توان کمک‌های خود را به اسم عیدی به آن‌ها برسانیم.

همکار عزیز! ده‌ها نمونه کار مفید را می‌توان در لایه‌لای دید و بازدیدها انجام داد و چون انجام این کار بر اساس بخش‌نامه و اجبار و شرح وظیفه نیست و فقط برای خداست، حتماً از نصرت‌ها و امدادهای الهی بهره‌مند خواهیم شد، زیرا خداوند وعده داده که «ان تنصرو الله ينصرکم و یثبت اقدامکم» و یقین بدانیم که وعده الهی حتمی است.

دوست و ارادتمند و همکار شما/ محسن قرائتی / اسفند ۱۳۹۷

کبابی که فقیر بوی آن را استشمام کرده نمی‌خورد

آیت‌الله العظمی فاضل لنکرانی رحمته‌الله نقل می‌کنند: «با آیت‌الله العظمی بروجردی رحمته‌الله به محلات برای استفاده از آب معدنی رفتیم. وقتی مردم متوجه ایشان شدند، گوسفندانی را [برایشان] هدیه آوردند. مرحوم بروجردی دستور داد این گوسفندها را بخرد و بین فقرا تقسیم کنید. دستور ایشان را اجرا کردند و گوسفندان را خریدند، کشتند و میان فقرا تقسیم کردند. سپس مقداری از گوشت آن را کباب کردند و برای ایشان آوردند، ولی ایشان فقط نان و ماست و خیار خوردند و از کباب استفاده نکردند. به ایشان عرض کردند: سهم فقرا را داده‌ایم و این هم سهم شماست، چرا میل نمی‌کنید؟ آیت‌الله العظمی بروجردی فرمودند: من از کبابی که فقیران بوی آن را استشمام کرده باشند، نمی‌خورم. به این ترتیب، کباب را هم به فقرا دادیم.

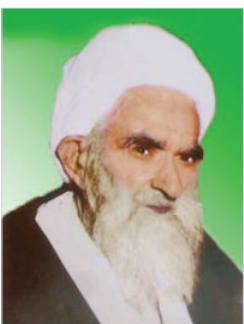
فقیر نوازی به سبک آیت‌الله العظمی مرعشی نجفی

حجت الاسلام والمسلمین سید محمود مرعشی فرزند ارشد آیت‌الله العظمی مرعشی نجفی نقل کرده‌اند که: مرحوم پدرم بسیاری از مواقع دستور می‌دادند نابینایان فقیر شهر قم یا اطراف را دعوت به صرف شام و یا نهار کنند ولی نگویند از جانب چه کسی است و آن وقت خود ایشان به پذیرایی از آن‌ها می‌پرداخت و حتی کفش‌های آن‌ها را جفت می‌کرد و در جلو پایشان می‌گذاشت و آن‌ها می‌رفتند و نمی‌دانستند که میزبانان چه کسی بود.

ای کوبه! در فردای قیامت شهادت بده

که محمد آمد برای صله ارحام!

یکی از سیره‌های عملی عالم بزرگوار، آیت‌الله شیخ محمد کوهستانی این بود، هر ساله تا سیزده نوروز، چون مهمانان از نقاط مختلف به محضرشان می‌آمدند، منزل را ترک نمی‌کردند، ولی پس از آن صله رحم و بازدید را از بالای محله، آغاز می‌کردند و به تمامی منازل می‌رفتند و در هر خانه‌ای چند لحظه توقف و احوال‌پرسی می‌کردند.

یکی از شاگردان وی که ایشان را همراهی می‌کرد، می‌گوید: آیت‌الله کوهستانی رحمته‌الله بعد از تعطیلات نوروز به من گفتند: بیا با هم برای صله ارحام به منازل محل برویم، دستمالی هم بردار تا تخم‌مرغ‌های آب‌پز و زنگ شده سفره عید را داخل آن قرار داده و برای دیگر طلبه‌ها ببریم.

به اتفاق آقا حرکت کردیم، در هر خانه‌ای که وارد می‌شدیم، مدتی می‌نشستیم، اگر در بعضی منازل اهل آن خانه نبودند، آقا با عصا به کوبه در خانه می‌زدند و می‌گفتند: «ای کوبه! فردای قیامت شهادت بده که محمد آمد برای صله ارحام!»

منبع: کتاب برقله پارسایی

ادامه از صفحه قبل

۳. آب موجود در قطار:

آبی که در لوله‌های قطارهای مسافری وجود دارد، حکم آب کر را دارد و احکام کر بر آن مترتب می‌گردد؛ زیرا فقها در تعریف آب کر فرموده‌اند: اگر ظرفی را در نظر بگیریم که هر یک از طول، عرض و عمق آن سه وجب و نیم باشد، و چنین ظرفی از آب پر باشد، کر به شمار می‌رود، و حال آن‌که در مخزن قطارهای مسافری به مراتب بیش از این مقدار آب وجود دارد.

نکته دیگر این است که اگر به سبب استفاده مسافری، شک کنیم که آب از کر بودن خارج شده یا نه؟ بنا بر کر بودن آب گذارده می‌شود؛ و تا رسیدن قطار به مقصد، این بناگذاری به حال خود باقی است و نیاز به تفحص هم نیست، مگر آن‌که به خروج آب از کریت یقین شود.

۴. سفر و نماز:

سفر، در نماز تأثیری دارد و احکامی در مورد نماز بر مسافر مترتب می‌گردد، برخی از آن‌ها بدین ترتیب است:

الف) بر مسافر لازم است نمازهای چهار رکعتی خود را دو رکعت بخواند؛ ولی فقها می‌فرمایند: این حکم، دارای هشت شرط می‌باشد: اول آن‌که سفر او کمتر از هشت فرسخ شرعی نباشد.^(۱) دوم آن‌که از اول مسافرت، قصد هشت فرسخ را داشته باشد. سوم آن‌که در بین راه از قصد خود بزرگردد. چهارم آن‌که نخواهد پیش از رسیدن به هشت فرسخ، از وطن خود بگذرد یا ده روز یا بیشتر در جایی بماند. پنجم آن‌که برای کار حرام سفر نکند.

ادامه در صفحه بعد

۱. در تعیین و تبدیل فرسخ به کیلومتر بین فقها اختلاف نظر وجود دارد که باید هر کس به رساله مرجع خود مراجعه کند.

هفته‌نامه افق حوزه

اسفند ۱۳۹۷

رجب ۱۴۴۰ / مارس ۲۰۱۹

نوروز
و سبک
زندگی
اسلامی

ارزش‌ها و ضد ارزش‌های عید نوروز

مرتضی عبدالهی

رکعت چهارم پس از حمد ده بار سوره «ناس» و «فلق» (معوذتین) و در پایان نماز سجده شکر به جا آور و در آن دعا کن تا خداوند گناهان ۵۰ ساله‌ات را ببخشد.

• نظافت و لباس تمیز

نظافت و رعایت بهداشت و نیز پوشیدن لباس تمیز و استفاده از عطر و بوی خوش در صورت امکان از وظایف اخلاقی و اجتماعی نوروز است. از امام صادق (ع) نقل شده است که فرمود: «والبس انظف ثيابک وتطیب باطیب طیبک» (وسایل الشیعه / ج ۱/ ص ۴۶۸) تمیزترین لباس را بپوش و با بهترین عطر خود را خوشبوی ساز.

• دید و بازدید

یکی از ارزش‌های عید نوروز دید و بازدید از بستگان، دوستان، همسایگان و بزرگان شهر و روستا است و دیدار جمعی از مصیبت دیدگان در سال گذشته. در این دید و بازدیدها از غم‌ها و مشکلات یکدیگر آشنایی شوند. چه بسیار کدورت‌هایی که در این ایام با نگاهی دوباره فرو می‌ریزد و به عشق و محبت مبدل می‌گردد و به قول حافظ:

درخت دوستی بنشان که کام دل به بار آرد
نهال دشمنی برکن که رنج بی‌شمار آرد
در این رابطه امام خمینی (ره) در یک سفر اشنایی می‌فرمودند: در ایام نوروز به مریض‌خانه‌ها بروید و احوال این‌ها را بپرسید.

• توجه به قرآن

حضور قرآن به صورت ثابت و گسترده در آداب اجتماعی نوروز به گونه‌ای که قرآن این کتاب آسمانی مسلمانان، امروز جزو یکی از ارکان سفره عید است و نیز قرائت قرآن و بوسیدن آن در ساعات تحویل سال از جمله آداب سال تحویل است.

• دعا

برای روز اول سال، دعا و درخواست خیر و برکت، موفقیت و سعادت و بالاخره تقاضای تعالی و رشد فضایل انسانی از جمله آداب این روز مقرر گردیده است. علامه مجلسی (ره) خواندن این دعا را در

نوروز روز نو، روز تازه و روز جدیدی است اول فروردین، روز نوسال جدید غازی می‌گردد و کهنگی سال قبل که با سرما، خستگی و تکرار کارها و روزها همراه بوده، با نوروز به روز نو و سال جدید که طراوت طبیعت آن را تر و تازه ساخته تبدیل می‌گردد. این روز برای بسیاری از ملت‌ها روز عید محسوب می‌شود. عید به معنی بازگشت است که از ریشه «عود» گرفته شده است.

به گفته راغب اصفهانی عید به معنای بازگشت به وضعیت مطلوب گذشته است و به روزهای سرور و شادی نیز گفته می‌شود.

عید یکی از بزرگ‌ترین و مهیج‌ترین مظاهر حیات اجتماعی یک ملت است.

اگر بخواهیم عید نوروز برای ما یک عید واقعی باشد باید به ارزش‌های اسلامی این عید که در سایه تعالیم اسلامی رنگ دینی پیدا کرده توجه نموده و از ضد ارزش‌های عید که احیای ارزش‌های جاهلی و از سنت‌های دوران آتش پرستی است دوری نماییم در این جا مروری داریم به ارزش‌ها و ضد ارزش‌های عید نوروز.

• غسل عید

از امام صادق (ع) روایت شده که فرمود: در نوروز غسل کن و تمیزترین لباس‌های خود را بپوش و به بهترین عطر خود را خوشبو کن و این روز را روزه بگیر.

و به استناد این دستور بسیاری از فقها هم چون: مرحوم نائینی، صاحب جواهر، آیت الله حکیم و امام خمینی (ره) غسل روز عید نوروز را به عنوان یک تکلیف مستحبی و یک دستور اخلاقی و بهداشتی مورد توصیه قرار داده‌اند.

• نماز عید

شیخ طوسی (ره) فرموده است: نماز ظهر و عصر روز نوروز را که خواندن چهار رکعت نماز با دو سلام (دو رکعت دو رکعت) می‌خوانی رکعت اول پس از حمد ده بار سوره «قدر» رکعت دوم پس از حمد ده بار سوره «کافرون» رکعت سوم پس از حمد ده بار سوره «توحید»

نوروز مناسب دانسته است:

«اللهم هذه سنة جديدة وانت ملك قديم اسالك خیرها وخیر ما فیها واعوذ بک من شرها وشر ما فیها واستکفیک موئنتها وشغلها یا ذالجلال والاکرام» (زاد المعاد / ۳۲۸) بارالها! این سال جدید است و تو خدایی ازلی و قدیم هستی. خیر این سال و خیر آن چه را در این سال پیش می‌آید، از تو خواستارم و از شر این سال و شر آن چه در این سال پیش خواهد آمد، به تو پناه می‌برم... محدث قمی (ره) برای هنگام تحویل لحظه حلول سال جدید این دعا را از برخی بزرگان نقل کرده است:

«یا محول الحول والاحوال حول حالنا الی احسن الحال».

• روزه گرفتن

روزه گرفتن در عید نوروز یکی دیگر از دستورهای اسلامی مطلوب و مستحب در این روز است. امام صادق (ع) با عبارت «تکون ذلک الیوم صائما» آن را بیان داشته است. امام خمینی (ره) و سید محمد کاظم یزدی و بسیاری از فقهای که بر کتاب‌های آنان حاشیه نوشته‌اند، روزه گرفتن مستحبی نوروز را مورد سفارش و تأیید قرار داده‌اند.

• زیارت اهل قبور

رفتن به زیارت اهل قبور در آغازین روزهای سال نو و نیز برگزاری مراسم تحویل سال در کنار قبور شهداء از دیگر آداب دینی نوروز است.

تشریف و حضور در اماکن مقدسه و مشاهد مشرفه و برگزاری مراسم تحویل سال نو در آن مکان‌ها نیز از جمله آداب نوروز می‌باشد.

و بسیاری از ارزش‌های مثبت دیگر، البته در حواشی این عید باستانی خرافاتی

وجود دارد که باید زدوده شود. همچون مراسم چهارشنبه سوری و آتش افروزی، ترقه‌بازی، هفت‌سین، شب‌نشینی‌ها و تشکیل جلسات آلوده‌ای که بسیاری از مردم به بهانه شب‌های عید در عیش و نوش و بی‌خبری به سر می‌برند. جلساتی که در آن پراست از زمینه‌های گناه: اختلاط محرم و نامحرم. آن هم با شرایط مبتذل، پخش موسیقی‌های مبتذل، مسابقه خودنمایی و تهاجر در لباس و زینت، ریخت و پاش و اسراف‌کاری و بسیاری از ضد ارزش‌هایی که در این ایام مطرح می‌شود.

در خاتمه لازم است به نکاتی چند توجه شود:

۱. هر تشکیلاتی در پایان سال حساب کار خود را می‌کند و به بررسی کم و کاستی‌ها و ضعف‌ها و قوت‌ها می‌پردازد. لازم است ما هم به حساب خود برسیم و یک بازنگری همه‌جانبه به گذشته خویش داشته باشیم. شخصی در روز عید نوروز می‌گفت: این روز را به شما تبریک و تسلیت می‌گویم. تبریک به جهت فرصتی جدید که خدا به شما داده و تسلیت برای از دست دادن فرصت‌هایی که داشته‌ای.

۲. باید از گذران عمر و زمان و طبیعت درس گرفت. طبیعت بیدار شد و فعالیتش را دوباره آغاز کرد آیا ما هم بیدار شدیم، آیا در ما هم تحول ایجاد شد؟ خانه‌ها از گرد و غبار و آلودگی‌ها پاک‌سازی شد، آیا قلب‌های ما نیز از زنگارهای گناه و رذایل اخلاقی پاک‌سازی شد...؟

۳. باید توجه نمود که در سال جدید چه طرحی برای خودسازی خویش داریم؟

منبع: ماهنامه کوثر

با کسی که صله رحم نمی‌کند مسافرت نکنید

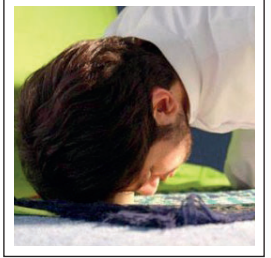

والا اورا در قرض و گرفتاری نینداز!

منبع: احسن الحدیث / ص ۹۳

من هم از بین بروم» با او به مسافرت نرفتم. توصیه می‌کنم، اگر فامیل و قوم و خویشی دارید که وضعیت مالی خوبی ندارد، هر وقت به دیدنش می‌روید کمکی هم به او نکنید؛ این‌ها صله رحم است نه این‌که بروی خانه‌اش راحت بنشین، میوه و بستنی بخوری و خواهرت را در قرض و گرفتاری بیندازی و بعد بگویی «الحمد لله ما صله رحم به جای آوردیم» این صله رحم که ثواب ندارد، کباب دارد! اگر می‌توانی به او کمکی بکنی به دیدارش برو

آیت الله مجتهدی تهرانی (ره): شخصی را می‌شناسم که دو سال است با مادر و خواهرش قهر کرده، عجیب است. در حالی که مقام مادر خیلی بالاست. همین شخص آمده بود پیش من و می‌خواست با ما بشینش مرا به قم ببرد. من قبول نکردم؛ زیرا در روایات آمده: با چند نفر رفاقت نکنید و با آن‌ها به سفر نروید؛ یکی از آن‌ها قاطع رحم است؛ زیرا ممکن است غذایی براو نازل شود و تو را هم بگیرد. لذا با خودم گفتم «امکان دارد من با این شخص بروم و در راه تصادفی بشود و

ادامه از صفحه قبل

ششم آن‌که از صحرانشین‌هایی نباشد که در بیابان‌ها گردش می‌کنند و هر جا آب و خوراک برای خود و حیوانات همراهشان پیدا می‌کنند، می‌مانند و بعد از چندی به جای دیگر می‌روند. هفتم آن‌که شغل او مسافرت نباشد. هشتم آن‌که به حد ترخص برسد؛ یعنی از وطنش به قدری دور شود که دیوار شهر را نبیند و صدای اذان آن را نشنود.^(۱)

ب) مستحب است مسافر بعد از هر نمازی که شکسته می‌خواند، سی مرتبه «سبحان الله و الحمد لله و لا اله الا الله و الله اکبر» بگوید و این در تعقیب نماز ظهر و عصر و عشا بیش تر سفارش شده است؛ بلکه بهتر است در تعقیب این سه نماز شصت مرتبه بگوید.^(۲)

ج) به فتوای بیش تر مراجع تقلید، مسافر در چهار مکان بین قصر (دو رکعتی خواندن) و تمام (کامل خواندن) مخیر و آزاد است. آن مکان‌ها عبارتند از: مسجدالحرام، مسجدالنبی ﷺ، حرم امام حسین ﷺ و مسجد کوفه.^(۳)

د) مسافر و کسی که برای او سخت است نافله شب را بعد از نصف شب بخواند، می‌تواند آن را در اول شب (به نیت تعجیل) به جا آورد.^(۴)

ادامه در صفحه بعد

۱. توضیح المسایل محشی، ج ۱، ص ۱۸۳
۲. همان، ص ۷۲۳
۳. عروة الوثقی، سید محمد کاظم بن عبد العظیم طباطبائی یزدی (م ۱۳۲۷ ق)، مؤسسه علمی، تهران، ۱۴۰۹ ق، ج ۲، ص ۱۶۳
۴. توضیح المسایل محشی، ج ۱، ص ۴۲۹

هفته نامه افق حوزه

اسفند ۱۳۹۷

رجب ۱۴۴۰ / مارس ۲۰۱۹

نوروز
و سبک
زندگی
اسلامی

سلامت در عید نوروز

قبل از شروع نوروز این مقاله را بخوانید

آماده باش نوروزی!

هر تغییر فصلی، دغدغه‌های متفاوتی برای افراد به همراه دارد به‌ویژه برای پدر و مادرهایی که به‌شدت به فکر سلامت فرزندان‌شان نیز هستند و مراقبت از آسیب‌های احتمالی که ممکن است با تغییر شرایط در انتظار کودک‌شان باشد جلوگیری کنند. حالا در آستانه وارد شدن به فصل بهار به‌ویژه دید و بازدیدها و مسافرت‌هایی که در تعطیلات عید نوروز صورت می‌گیرد، ممکن است نگرانی بیشتری وجود داشته باشد. با خواندن این نکته‌ها می‌توانید طوری به استقبال بهار بروید که فرزندان‌تان هم از این فصل لذت ببرند و هم سالم و تندرست باشند.

۱. زیاده‌روی نکنید

می‌کند، گاهی دیده می‌شود که غریبه‌ها و افراد فامیل نیز با بوسیدن و در آغوش گرفتن‌های طولانی کودکان می‌خواهند به آن‌ها ابراز محبت کنند که این کار هم از بعد فرهنگی و هم از بعد سلامت مناسب نیست. از نظر شخصیتی، کودکان باید حفظ حریم‌ها را یاد بگیرند و از نظر سلامت، بوسیدن کودکان می‌تواند بیماری‌های گوناگونی به آن‌ها منتقل کند.

با توجه به سیستم ایمنی ضعیف بچه‌ها به‌ویژه نوزادان، بوسیدن دهان و بینی آن‌ها باعث انتقال سریع بیماری‌ها به آن‌ها می‌شود یا به دلیل پوست حساسی که دارند، بوسیدن صورت‌شان می‌تواند پوست‌شان را به سرعت تحریک کرده به همین دلیل در دید و بازدیدها تا حد امکان باید از دوستان و آشنایان خواست که این نکات را رعایت کنند.

۴. ویروس‌ها را دست کم نگیرید!

از آن‌جا که در ۲ فصل پاییز و بهار با نوسانات سریع درجه حرارت هوا مواجه هستیم، یکی از مسائلی مهم در پیشگیری از ابتلا به بیماری‌های مختلف به‌ویژه سرماخوردگی، انتخاب پوشش مناسب است.

تغییرات دمایی بدن شرایط را برای فعالیت ویروس‌ها مساعد می‌کند. بنابراین بهتر است برای بهار لباسی انتخاب شود که کودک به راحتی بتواند آن را از تنش درآورد و دوباره با سرد شدن هوا آن را بپوشد. انتخاب لباس بسیار گرم باعث اذیت کودک و بهانه‌گیری او می‌شود و لباس نازک نیز او را در معرض بیماری قرار می‌دهد؛ ولی به‌عنوان مثال یک لباس سبک و در کنار آن همراه داشتن یک لباس گرم‌تر که در مواقع سرد شدن هوا روی آن پوشیده شود هم به کودک اجازه

۳. از دور محبت کنید!

بچه‌ها به تماس با پدر و مادر بسیار نیاز دارند و از نظر رشد عاطفی و روانی احتیاج دارند که نوازش شده و در آغوش گرفته شوند. با این‌که این مسئله در مورد پدر و مادر و اعضای نزدیک خانواده صدق

تحرك می‌دهد و هم او را از تغییرات دمایی مصون نگه می‌دارد.

۵. کودکان را تنبل نکنید!

استراحت بچه‌ها به اندازه یک فرد بالغ نیست، بلکه آن‌ها جنب و جوش بیشتری دارند و اصلاً با همین جنب و جوش‌ها و فعالیت‌هاست که سلامت روحی و جسمی آن‌ها تأمین می‌شود. آن‌ها بسیاری از اصول زندگی را از طریق بازی‌های دسته‌جمعی و فعالیت‌های گروهی یاد می‌گیرند، بنابراین نباید آن‌ها را محدود کرد و از آن‌ها خواست که مانند بزرگ‌ترها تنها یک گوشه بنشینند. مهمانی‌های عید فرصت خوبی است که کودکان به جای نشستن پای تلویزیون و انواع بازی‌های کامپیوتری که عواقبی چون چاقی، اختلالات روانی و تیک‌های عصبی برایشان دارد، فارغ از تکالیف مدرسه در کنار سایر کودکان هم سن و سال اقوم و آشنایان با بازی کردن و تبادل فکر و نظر با یکدیگر اوقات شادی را بگذرانند.

۶. بیماری‌های خاص کودکان

والدین کودکانی که بیماری‌های خاص دارند باید مراقبت‌های بیشتری نسبت به فرزندشان داشته باشند. بهتر است پیش از شروع ایام عید با مشاوره با پزشک فرزندشان توصیه‌های لازم را از او بگیرند که اگر در تعطیلات به دکتر فرزندشان دسترسی نداشتند، نگرانی برایشان پیش نیاید.

۷. مراقب آلرژی باشید

یکی از مواردی که با شروع فصل بهار ممکن است کودکان را درگیر کند، آلرژی و حساسیت‌های مربوط به این فصل است. آلرژی‌ها با شروع فصل بهار و با ورود میوه‌های جدید و نوبرانه‌ها، گرده گل‌ها و گیاهان بیشتر دیده می‌شود. این حساسیت‌ها موضوع پیچیده‌ای است و نمی‌توان آن را به‌طور کلی از بین برد اما با شناخت منبع حساسیت و دوری از آن، می‌توان این حساسیت‌ها را کنترل کرد.

۸. مراقبت در سفر

اگر در مسافرت‌هایی که در تعطیلات نوروز انجام می‌شود نیز دقت کافی صورت نگیرد، ممکن است بیماری افراد به‌ویژه کودکان که حساس‌ترند را شاهد باشیم. توجه به آب آشامیدنی، شست‌وشوی مرتب و مداوم دست‌ها، جلوگیری از گرم‌زدگی و دقت برای مسموم نبودن مواد غذایی است، بنابراین بهتر است استفاده

از سس مایونز، شیر و موادی که به راحتی خراب می‌شوند، در سفر محدود شود.

۹. مسافرت خارجی

تغییرات آب و هوایی سریع می‌تواند بیماری‌های ویروسی یا تنفسی را شیوع بدهد، بنابراین لازم است خانواده‌ها به توصیه‌هایی که توسط مسئولان بهداشت صورت می‌گیرد، توجه کنند. گاهی گفته می‌شود، در بعضی کشورها بیماری‌های خاصی شایع است که بعضی از این بیماری‌ها واکسن دارند، به‌عنوان مثال واکسن تب زرد، آنفلوآنزا، مننژیت و... که بهتر است واکسن آن را تزریق کنید. درباره بیماری‌های مهم باید با مشورت پزشک باشد.

۱۰. خواب را تنظیم کنید

در مهمانی‌هایی که صورت می‌گیرید گاهی شب‌نشینی‌ها طولانی شده و ساعت خواب کودکان به هم می‌ریزد. والدین بهتر است به این نکته دقت کنند که بچه‌ها در سنین حساسی هستند و اگر روال زندگی و ساعت خواب و بیداری‌شان تغییر پیدا کند، علاوه بر خستگی روزانه‌ای که خواهند داشت، تنظیم کردن مجدد ساعت خوابیدن‌شان کار سختی خواهد بود و برای دوران مدرسه رفتن به مشکل برمی‌خورند.

۱۱. با اضافه وزن کودکان چه کنیم؟

زندگی شهرنشینی امروز و تغذیه ناسالم خانواده‌ها باعث شده با چاقی کودکان بیش از گذشته مواجه باشیم و پدر و مادرها به دنبال راهکارهای مقابله با این چاقی باشند. آن‌چه در این میان مهم است، این است که والدین بدانند منطق کودکان با منطق بزرگسالان فرق دارد و باید به درستی و به زبان خودشان قضا یا برای آن‌ها توضیح داد نه این‌که صرفاً آن‌ها را تهدید کرد. ضمن این‌که نباید کاری کنند که فرزندان احساس محرومیت داشته باشند؛ زیرا به محض این‌که چشم بزرگ‌ترها را دور ببینند، سراغ همان خوراکی‌های ممنوع می‌روند. برای این‌که کودک بتواند از برخوردی پرهیز کند، باید خود پدر و مادر نیز در خوردن خوراکی‌ها اعتدال را رعایت کنند. هم‌چنین هنگام خرید مایحتاج خانه سراغ خوراکی‌های سالم بروند تا انتخاب کودک برای میان وعده‌ها از بین مواد غذایی سالم باشد، نه غذاهای سرشار از کالری و بدون ارزش تغذیه‌ای.

منبع: لحظه‌ها

ادامه از صفحه قبل

ها) خواندن نمازهای مستحبی در سفر اشکال ندارد، به استثنای نافله ظهر و عصر و نیز نافله عشاء - به نظر برخی فقها - برای مسافری که وظیفه او قصر (دو رکعت خواندن نمازهای چهار رکعتی) است.^(۱)

و) چنانچه مسافر در سفر نماز خود را طبق وظیفه دو رکعت خواند و وقتی به وطن برگشت، ملاحظه کرد که هنوز وقت برای همان نماز هست، لازم نیست آن نماز دو رکعتی را دو مرتبه چهار رکعتی و کامل بخواند.

ز) اگر وقت نماز چهار رکعتی داخل شد و انسان هنوز در وطن است، لازم نیست همانجا نماز بخواند (هر چند تأکیدات زیادی بر نماز اول وقت در دین شده است)؛ بلکه می تواند حرکت کند و در سفر نماز را دو رکعتی به جا آورد؛ ولی اگر نخواند و نمازش در سفر قضا شد، قضای آن دو رکعت است، نه چهار رکعت.

ح) نمازگزار باید بعد از حمد، سوره بخواند؛ ولی چنانچه ضرورتی پیش آید، مثل این که مسافر می ترسد از قطار جا بماند یا از درنده و امثال آن می ترسد، می تواند به خواندن حمد اکتفا کند و سوره نخواند.^(۲)

ط) نماز قبل از وقت باطل است، پس اگر مثلاً قطار اتوبوس یا هواپیما قبل از وقت نماز حرکت می کند و مسافر فرصت دارد قبل از وقت نماز بخواند، باید در آن وسیله نقلیه طبق وظیفه عمل کند؛ ولی نمی تواند قبل از وقت نماز بخواند.

۱. عروة الوثقی المحشی، سید محمد کاظم بن عبد العظیم طباطبائی یزدی، دفتر انتشارات اسلامی وابسته به جامعه مدرسین حوزه علمیه قم، قم، ۱۴۱۹ق، ج ۲، ص ۲۴۵
۲. توضیح المسائل، ج ۱، ص ۵۴۴

هفته نامه افق حوزه

اسفند ۱۳۹۷

رجب ۱۴۴۰ / مارس ۲۰۱۹

نوروز
و سبک
زندگی
اسلامی

که قرن ها جز در راه جدایی و دشمنی و تحریک اعصاب علیه یکدیگر قدم برنداشته ایم، طبیعی است که دشمن مسلط شود.

• برای درمان این اشتباه بزرگ چه کار کنیم؟

ما اگر بخواهیم از این نحس خارج شویم چه باید بکنیم؟ آیا برویم بیرون شهر، سبزه ها را گره بزنیم تا از نحسی خارج شویم؟ با سمنو پختن از نحسی خارج می شویم؟ با سبزه را در روز سیزده از خانه بیرون ریختن، از نحسی خارج می شویم؟ از خودت بیرون بیا، از این رفتار زشت خودت بیرون بیا، از این عادات زشت بیرون بیا، از این افکار زشت خودت خارج شو، از این ملکات کثیف و پلیدی که گرفتارش هستی خارج شو. آیا تو با آن کارها از نحوست بیرون می آیی؟ ۱۳ چه گناهی دارد؟ خانه و زندگی چه گناهی دارد؟ از سمنو چه کاری ساخته است؟! از سبزه گره زدن چه کاری ساخته است!؟

• منشاء فال بدر قرآن

قرآن کریم در آیات زیادی با کمال صراحت این مطلب را می گوید که منشأ فال بد، هر شومی و نحوستی که وجود دارد، خارج از وجود بشر نیست؛ یعنی بشر ممکن است فکر و عقیده اش فکر و عقیده شومی باشد؛ وقتی که فکر و عقیده اش سراسر خرافه و جهالت است؛ شومی در جهالت است. شومی جز در اخلاق فاسد در جای دیگری نیست. شومی جز در اعمال پلید در چیز دیگری نیست. از نظر سعادت بشری، اگر بخواهیم حساب کنیم چه کشفی بزرگترین کشف ها در دنیاست، من خیال می کنم بزرگترین کشفی که در دنیا به حال بشر مفید و سعادت مند است و بسیار عمیق و ارزنده است ولی بشر کمتر می خواهد زیر بار آن برود این کشف است: دواؤک فیک و دواؤک منک ای بشر! درد از خودت برمی خیزد، منشأ بدبختی تو خودت هستی نه چیز دیگر، سرنوشت شوم را خودت به دست خودت برای خودت به وجود می آوری، سرنوشت شوم تو به دست دیگری نیست و هم چنین تبدیل سرنوشت هم جز به دست خودت نیست؛ چاره این شومی و این سرنوشت بد هم در وجود خودتوست.

بشر جز نتیجه اعمال خودش نیست، پس گناه ایام و روزها چیست؟ دوشنبه و چهارشنبه چه گناهی دارد؟ ۱۳ و ۱۵ چه گناهی دارد؟

به خدا قسم که این حرف ها که ایام را گناهکار بدانید و برای آن ها شئامت و نحوست قائل شوید، نه تنها فایده ای به حالتان ندارد، بلکه خداوند شما را معاقب خواهد کرد، خدا علیه شما اعلام جرم خواهد کرد که چرا مخلوق بی گناه مرا مجرم دانستید؟ من این روزگار را بی گناه دانستم. این کسانی که می گویند «فلک کج رفتار» تو گناه کاری، بنده بی گناه خدا را مجرم میدانی. ای کسی که می گویی «چرخ کج مدار» روی این منطق، تو آدم گنهکاری هستی، خدا در قیامت می آید از تو سؤال می کند، می گوید بگو این موجوداتی که در مدارهای خودشان حرکت می کردند کدام یک از آن ها از مسیر خودشان منحرف شدند که انحراف آن ها از مسیرشان سبب نکبت و بدبختی تو شد؟!...

اصل کلی: بشر باید بداند که خدا پاداش و کیفر را روی یک حساب معین می دهد؛ بر حساب اعمال و افکار و عقاید بشر می دهد، بر اثر اخلاق نیک یا بد بشر می دهد. بنابراین انسان نباید در این زمینه ها کوچکترین فکری یا خیالی به خودش راه بدهد.

سیزده بدر واقعی ما این است که از خانه های تنگ و تاریک افکار خرافی خودمان به صحرای دانش و بینش خارج شویم. (یادداشت ها، ج ۶/ص ۱۳)

منبع: مجموعه آثار استاد شهید مطهری/ ج ۲۵/ ص ۴۰۳، ۴۰۸

نحوست اعداد و ایام از دیدگاه آیت الله شهید مطهری

بحث ما درباره «دفاع از ۱۳» است، این عددی که بدون ارتکاب هیچ جرم و جنایتی و بدون هیچ سابقه سوئی، این بشر ظالم ستمگر و این بشر جاهل ظلم. به تعبیر قرآن. او را محکوم کرده و برای او نحوست و شئامت قائل شده است و گناهان و جرم ها و جنایات و تبغات و آثار سوئی که این گناهان و جرم ها و جنایات دارد که تمام این ها را خود بشر مرتکب شده است، همه را زیرکانه یا احمقانه. از دوش خودش برداشته است و به دوش چیزهای دیگری که آن ها را نحس ها و شوم ها نامیده، گذاشته است.

در میان همه اشیا یی که بشر برای آن ها شئامت و نحوست قائل است، اعداد سهم بیشتری دارند، حال روی چه حسابی، چه عرض کنم، ولی در مجموع بشر در این مسئله بیشتر پاپیچ اعداد شده است و در میان اعداد هم از همه. به اصطلاح. مظلوم تر و بیچاره تر و توسری خورتر عدد ۱۳ بوده است. حال چطور شده است که این عدد این طور توسری خور از کار درآمده است، باید جامعه شناسان، تاریخ شناسان، آن هایی که در تاریخ فکر بشر و تاریخ اقوام مطالعه دارند این را به دست بدهند و برای ما بیان کنند که چرا اولاً عدد از هر شیء دیگر بیشتر مورد این هجوم بشر واقع شده است و ثانیاً چرا در میان عددها عدد ۱۳ اعداد دیگر تو سری خورتر از آب درآمده است.

مجید مردم معذبی هستیم، مردمی هستیم که خودمان به جان یکدیگر افتاده ایم. ما تمام ملل مسلمان، امروز در ایام نحسات بسر می بریم. آن عذاب الهی که می بینید، مظهر اعلایش اسرائیل است، چرا؟ اعمال خودمان. ما

• اساساً این فکر از کجا پیدا شده است؟

به نظر من دو خاصیتی که در بشر هست، سبب پیدایش فکر نحوست در اشیا و اعداد شده است. یکی این که بشر به طور کلی خودخواه است، یک حالت گریز از مرکزی در مسئله تقبل مسئولیت ها دارد، یعنی نمی خواهد مسئولیت شکست های خودش را متوجه خودش بکند. همیشه دنبال این می گردد که یک چیزی پیدا کند و بگوید این بدی، این شکست، این بدبختی که پیدا شد، این من نبودم، این فکر من نبود، این خلق من نبود، این روح من نبود، این عادت اشتباه من نبود، این جهل و نادانی من نبود که باعث این شکست شد، یک چیز دیگری بود. این علت بوده است که بشر برای این که از تقبل مسئولیت ها فرار کند، آمده است برای اشیا، برای چهارشنبه، برای ۱۳، برای ۲۵، برای صدای کلاغ، برای صدای جغد نحوست قائل شده است. خاصیت دیگر، روح تنبلی است که در انسان است. انسان وقتی بخواد علت قضایا را بفهمد، باید از طریق علمی و عقلی کاوش و تفکر و جست و جو و تفحص کند تا علت واقعی اشیا را درک کند، ولی با خیال، همه قضایا را زود می شود حل کرد. اگر در جنگی شرکت کردیم و شکست خوردیم، دو ناراحتی دارد: یکی این که می رسم به این که خودمان مسئول این شکست بودیم؛ دوم این که می رسم به این که مدت ها باید زحمت بکشیم، به خودمان رنج بدهیم تا علت ها را به دست بیاوریم؛ بعد رنج دیگری متحمل شویم آن علت ها را از میان ببریم و وضع خودمان را اصلاح کنیم. ولی با یک کلمه خودمان را راحت می کنیم، می گویم علت این که ما در این جنگ شکست خوردیم این بود که مثلاً در روز چهارشنبه شروع کردیم یا روز ۱۳ بود یا وقتی که از شهر خودمان خارج می شدیم، سگی جلو ما درآمد عوعویی کرد و این نحوست داشت و شکست ما اثر عوعوان سگ بود.

• بیان قرآن کریم در سرنوشت شوم اقوام

قرآن کریم این مسئله را به شکل عجیبی مطرح می کند. اولاً به اقوام مختلفی نسبت می دهد؛ به آل فرعون، به مردم عاد و به مردم انطاکیه، که این ها در مقابل دعوت رسل، اظهار تطیر می کردند؛ یعنی فال می زدند و قرآن کریم در آیات زیادی با کمال صراحت این مطلب را می گوید که منشأ فال بد، هر شومی و نحوستی که وجود دارد، خارج از وجود بشر نیست؛ یعنی بشر ممکن است فکر و عقیده اش فکر و عقیده شومی باشد؛ وقتی که فکر و عقیده اش سراسر خرافه و جهالت است؛ شومی در جهالت است. شومی جز در اخلاق فاسد در جای دیگری نیست. شومی جز در اعمال پلید در چیز دیگری نیست.

از نظر سعادت بشری، اگر بخواهیم حساب کنیم چه کشفی، بزرگترین کشف ها در دنیاست، من خیال می کنم بزرگترین کشفی که در دنیا به حال بشر مفید و سعادت مند است و بسیار عمیق و ارزنده است؛ ولی بشر کمتر می خواهد زیر بار آن برود این کشف است: دواؤک فیک و دواؤک منک ای بشر! درد از خودت برمی خیزد، منشأ بدبختی تو خودت هستی نه چیز دیگر، سرنوشت شوم را خودت به دست خودت برای خودت به وجود می آوری، سرنوشت شوم تو به دست دیگری نیست. و هم چنین تبدیل سرنوشت هم جز به دست خودت نیست؛ چاره این شومی و این سرنوشت بد هم در وجود خودتوست. «و کل انسان الزمانه فی عنقه و نخرج له یوم القیامة کتاباً یلقیه منشوراً».

ممکن است شما بگویید الحمدلله ما که معذب نیستیم، پس ما در هیچ روز نحسی قرار نگرفته ایم؛ اتفاقاً ما الآن باید بفهمیم تمام روزهای ما نحس است؛ روز اول فروردین ما هم نحس است؛ چون به نص قرآن

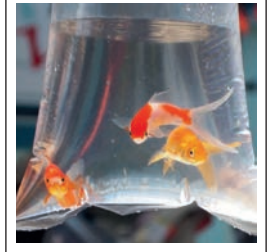
عید نوروز در جبهه‌ها

تبریک می‌گفتند و یا در کنار قبور شهدای تازه پرکشیده خود سفره هفت سینی ساده از سنبل و سیب و گلاب و سبزه و... پهن می‌کردند و این سنت زیبا از آن پس باقی ماند و ما هر ساله شاهد حضور مردم و خانواده شهدا در گلزار شهدای سراسر کشور در هنگامه تحویل سال هستیم که مردم به برکت این مکان مقدس برای خود و خانواده و کشور و جهان آرزوی خویش را بر زبان می‌آورند و در حق یکدیگر به درگاه خداوند سبحان دعا می‌کنند.

نوروز و ایام عید که می‌شد. در شرایط عادی جبهه و جنگ تا پنج روز از صبح‌گاه خبری نبود. عیدی بچه‌ها، سکه‌های یک تا پنجاه ریالی و اسکناس‌های صد تا هزار ریالی متبرک به دست امام علیه السلام بود؛ هم چنین پول‌هایی که یادگاری نوشته خود بچه‌ها یا فرماندهان بود. غذاهای این ایام بهترین غذاها بود و پذیرایی با میوه و شیرینی در همه جا دایر. در کنار همه این نعمت‌ها، مراسم جشن و سرور بود؛ تئاترها و نمایش نامه‌های نشاط‌آور که بچه‌ها خود تهیه و اجرا می‌کردند و نمایش فیلم‌های سینمایی که زحمت تدارک آن‌ها را نیروهای واحد تبلیغات می‌کشیدند.

در این ایام بچه‌ها راه می‌افتادند برای تبریک می‌گفتند و یا در کنار قبور شهدای تازه پرکشیده خود سفره هفت سینی ساده از سنبل و سیب و گلاب و سبزه و... پهن می‌کردند و این سنت زیبا از آن پس باقی ماند و ما هر ساله شاهد حضور مردم و خانواده شهدا در گلزار شهدای سراسر کشور در هنگامه تحویل سال هستیم که مردم به برکت این مکان مقدس برای خود و خانواده و کشور و جهان آرزوی خویش را بر زبان می‌آورند و در حق یکدیگر به درگاه خداوند سبحان دعا می‌کنند.

۸. آبریزان

یکی از رسومات عید نوروز، استفاده از آبریزان است. بدین صورت که لاک پشت، ماهی یا دیگر جاندارانی را که در آب زندگی می‌کنند، در معرض فروش گذاشته‌اند که در این زمینه نیز لازم است به چند نکته توجه شود:

الف) خرید و فروش این‌گونه حیوانات که غرض عقلایی (ولو لذت بردن و تفریح) بر آن مترتب است، اشکال ندارد.^(۱)

ب) تمام آبریزان حرام گوشت هستند، مگر ماهی دارای فلس (پولک‌دار) و میگو.^(۲)

ج) مرده آبریزانی مانند ماهی و لاک‌پشت، پاک است؛ اعم از این‌که داخل آب بمیرد یا خارج از آن.^(۳)

د) چنان‌چه ماهی از آب زنده گرفته شود، پاک است و خوردن آن حلال، به شرط آن‌که پولک داشته باشد. بنابراین، اگر ماهی داخل آب جان دهد، پاک است؛ ولی خوردن آن حرام می‌باشد.^(۴)

ه) کسی که ماهی را از آب می‌گیرد، لازم نیست مسلمان باشد یا نام خدا را ببرد.^(۵)

و) فضله آبریزانی از قبیل ماهی و لاک‌پشت، پاک است؛ زیرا فقط بول و غائط انسان و هر حیوان حرام گوشتی که خون جهنده دارد، نجس است.^(۶)

۱. مکاسب محرمة، سیدروح‌الله موسوی خمینی، مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی، تهران، ۱۴۱۵ق، ج ۱، ص ۲۴۸
۲. توضیح المسائل محشی، ج ۲، ص ۵۹۵
۳. همان، ج ۱، ص ۶۹
۴. همان، ج ۲، ص ۵۹۰
۵. همان، ج ۱، ص ۵۹۱
۶. همان، ص ۶۸

بعد که دل‌های داغدار جمع می‌شدند، برادرانی که جراحت سطحی‌تری داشتند و می‌توانستند روی پای خود بایستند می‌آمدند و با حضور فرمانده، روحانی و طلبه گردان شروع می‌کردند به نوحه‌خوانی و راه انداختن سینه‌زنی، سپس دعای توسل، که با سوز و گدازی خاص برگزار می‌شد و شب عید و تا زگی زخم گویی بیشتر کبابشان می‌کرد.

• آداب تبریک سال نو در جبهه

لحظه آغاز سال نو، بعضی‌ها که در خط بودند با شلیک گلوله‌ای به سمت دشمن ابراز احساسات می‌کردند. ناهار روز عید هم بچه‌ها با چلوکباب و نوشابه پذیرایی می‌شدند. سکه‌هایی که به دست امام متبرک شده بود و معمولاً حاجی بخشی آن‌ها را توزیع می‌کرد هم جای خود را داشت؛ هم چنین بود آن‌چه که از تبلیغات گردان می‌رسید، از قبیل پیام رئیس‌جمهور، نخست‌وزیر، اسکناس‌های صد ریالی و مثل آن.

• عیدی دادن در جبهه

نوعی عیدی دادن هم بین خود بچه‌ها معمول بود، که بعضی خودشان طلب می‌کردند و نوعش را معین، چنان‌که یکی از دیگری عبارت «کتب علیکم القتال» را می‌نوشت و در پاکتی تقدیمش می‌کرد که تا سرحد شهادت نصب‌العین هم‌رمزش بود. دید و بازدید از گردان‌های هم‌جوار و رفتن سراغ فرماندهان و روبروسی با آن‌ها هم از جمله سنت‌های حسنه‌ای بود که در ایام سال نو به ندرت ترک می‌شد. بچه‌هایی بودند که چهار، پنج سال سابقه حضور در منطقه داشتند و همین امر ایجاب می‌کرد که مثل خانه خود، نسبت به آغاز بهار و جشن نوروزی توجه نباشند.

منبع: شبکه خبر

عرض تبریک از محل فرماندهان شروع می‌کردند و بعد به سنگرهای مجاور می‌رفتند در حالی که همه باهم می‌گفتند: برادرا، برادرا عید شما مبارک. اهل سنگر هم جواب می‌دادند، یا به شوخی چیزی می‌گفتند و از میهمانان دعوت می‌کردند به داخل سنگران‌ها بروند و پذیرایی بشوند.

• هفت سین جبهه

سنت «هفت سین» چیدن در سفره شب عید را بعضی حفظ کرده بودند منتها با صبغه جنگی آن. مثل هفت سین گردان تخریب لشکر ۲۷ که عبارت بود از: ۱. مین سوسکی ۲. مین سیدی ۳. سیم تله ۴. سیم چین ۵. سیم خاردار ۶. سرنیزه ۷. سی چهار (C۴) نوعی خرج و مواد منفجره غیرحساس، سوزن اسلحه، سیمینوف، سمبه و سنگر را هم به عنوان مواردی از هفت سین ذکر کرده‌اند که در واحدهای دیگر معمول بوده است.

آغاز سال نو و جشن نوروز با دید و بازدید و تبریک و تهنیت و عیدی دادن و عیدی گرفتن‌ها کم و بیش در منطقه نیز جریان داشت، منتها با همان رنگ و روی منطقه‌ای. موقع تحویل سال، بعضی سفره هفت سین می‌انداختند، که سین‌های آن بسته به نوع رسته بچه‌ها توفیر می‌کرد. در تخریب که بیشتر با مین سروکار داشتند به نحوی بود و در زرهی به نحو دیگر، و به همین ترتیب بود در سایر واحدها.

اگر موقع نوروز و حلول سال نو بعد از عملیات بود، قضیه صورت دیگری داشت. عکس شهدای عملیات را سرسفره می‌چیدند، به سرلوله تفنگ‌ها پرچم سیخ می‌زدند، وصیت‌نامه یا نوار صدای دوستان در لحظات قبل از شهادت را سر سفره می‌گذاشتند، جای شهدا و مفقودالائرها را خالی می‌کردند...

خاطرات رزمندگان از عید نوروز

• عید برفی

سال ۱۳۶۶ بود. توی سنگر خوابیده بودیم. یک‌دفعه ساعت زنگ زد. از خواب پریدم. چند دقیقه به تحویل سال نمانده بود. فریاد زد: «احمد، رضا، مهدی، اکبر! بلند شوید! زود باشید. الان سال تحویل می‌شود...» بچه‌ها از خواب پریدند. مهدی به سمت در رفت، اما هرچه آن را کشید باز نشد. رضا گفت: «ای وای! نکند عراقی‌ها آن را قفل کرده‌اند.» بیشتر کشیدیم. در یک ذره باز شد. از لای در یک عالمه برف ریخت توی سنگر. با سنگر مرکزی تماس گرفتیم: «والو! ما گیر افتاده‌ایم. کمک» نیم ساعت بعد، رزمندگان با پارو و بیل و خنده از راه رسیدند و سال مان تحویل شد.

خاطره‌ای از بسیجی رزمنده: حسن باغانی

• شیرینی ساخت من

ما توی جبهه اسیر شده بودیم. اسیر دشمن... توی زندان عراقی‌ها بودیم که به آن اردوگاه می‌گفتند. نزدیک عید بود؛ دلم شیرینی می‌خواست. ولی هیچی نداشتیم. همه بچه‌ها نشسته بودند. محمد که چاق بود گفت: «دلم برای شیرینی تنگ شده؛ من ۶ سال است شیرینی نخورده‌ام.» دلم سوخت. گفتم: «خودم درستش می‌کنم؟» همه تعجب کردند. پریدم و از توی سفره خمیرهای نان را برداشتم. یک ذره ماست ترش هم مانده بود. آن را هم رویش ریختم و مقداری شکر به آن اضافه کردم. آن را روی چراغ علاءالدین ریختم. همه بچه‌ها هورا کشیدند. زیاد خوشمزه نبود. اما اولین شیرینی ساخت من بود.

خاطره‌ای از رزمنده بسیجی: محسن شادلو

• پاهای یخ زده

نزدیک سال نو بود، فرمانده گفت: «شما سه نفر بروید دشمن را شناسایی کنید.» من و رضا و احمد راه افتادیم. خیلی برف آمده بود. تا زانو... ناگهان وسط برف‌ها گیر افتادیم. پاهایم تکان نمی‌خورد. یخ زده بود. به رضا و احمد نگاه کردم. آن‌ها هم پاهایشان یخ زده بود. به دور و بر نگاه کردیم. هیچ‌کس نبود. رضا بی‌سیم را روشن کرد و گفت: «پاهای ما یخ زده!» یک ساعت گذشت، دو ساعت گذشت، هفت ساعت گذشت. یک دفعه سر و کله رزمندگان پیدا شد. خوشحال شدیم. وقتی ما را بردند پزشک پاهای ما را توی آب ولرم گذاشت و کم‌کم یخ پاهای ما باز شد. سال نو هم آغاز شد.

خاطره‌ای از رزمنده بسیجی: ایرج نیک سیرت اقدم

هفته‌نامه افق حوزه

اسفند ۱۳۹۷

رجب ۱۴۴۰ / مارس ۲۰۱۹

نوروز و سبک زندگی اسلامی

۹. فضای سبز

از دیگر رسوم عید نوروز، ایجاد فضای سبز، اعم از درختکاری یا زراعت می‌باشد که سنتی حسنه و مبتنی بر ارزش‌های دینی و مدنی بوده و صاحبان جوامع روایی نیز بابتی را به این مبحث اختصاص داده‌اند و روایاتی را از معصومین (علیهم‌السلام) نقل کرده‌اند. مثلاً شیخ حر عاملی (۱۳۳۳-۱۱۰۴ ق) در کتاب گرانسنگ «وسائل الشیعه» بابتی را در این کتاب تحت عنوان «باب استحباب الغرس و الزرع و سقی الطلح والسدر» آورده است که چند روایت از آن را در این زمینه نقل می‌کنیم:

۱. امام باقر (علیه‌السلام): «لقد رجل أمير المؤمنين (علیه‌السلام) و تحته و سقى من نوى فقال له: ما هذا يا أبا الحسن تحتك؟ فقال: مائة ألف عناق (۱) إن شاء الله. قال: فغرسه فلم يغادر منه نواة واحدة (۲) مردی امیرالمؤمنین (علیه‌السلام) را ملاقات کرد، در حالی که مقدار زیادی دانه خرما همراه آن حضرت بود. سؤال کرد: این‌ها چیست؟ حضرت پاسخ دادند: صد هزار درخت خرما ان شاء الله! آن مرد می‌گوید: حضرت تمام آن دانه‌ها را کاشتند، بدون این‌که از یک عدد از آن‌ها صرف نظر نمایند.»

۲. یزید بن هارون واسطی می‌گوید: از امام باقر (علیه‌السلام) در مورد کشاورزان سؤال کردم، حضرت فرمودند: «هم الزارعون كنوز الله في أرضه و مافي الأعمال شيء أحب إلى الله من الزراعة و ما بعث الله نبياً إلا زراعاً إلا إدریس (علیه‌السلام) فإنه كان خياطاً» «آن‌ها کسانى هستند که گنج‌های خدا را در زمین زرع می‌کنند و هیچ چیز نزد خدا محبوب‌تر از زراعت نیست. [آن‌گاه امام (علیه‌السلام) ادامه دادند:] تمام پیامبران که خداوند مبعوث کرد، کشاورز بودند، مگر جناب ادریس (علیه‌السلام) که خیاط بود.»

۳. پیامبر گرامی اسلام (صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم) فرمودند: «ما من مسلم يغرس غرساً أو يزرع

هفته‌نامه افق حوزه

اسفند ۱۳۹۷

رجب ۱۴۴۰ / مارس ۲۰۱۹

نوروز و سبک زندگی اسلامی

تأثیر عید نوروز بر نشاط و سلامت روانی جامعه

عید نوروز و تغییرات فصل می‌تواند تأثیرات به‌سزایی در روحیه افراد جامعه به همراه داشته باشد. آمدن فصل بهار و تغییر و دگرگونی که در فصل‌ها به وجود می‌آید، مشخصاً در روحیه افراد تأثیر مثبت به همراه خواهد داشت. رنگ و بوی بهار تأثیر بسیار شگرفی در روحیه افراد به همراه دارد، به‌طوری که همراه با نو شدن فصل روحیه افراد تازه می‌شود.

از دیرباز در فرهنگ ما ایرانی‌ها دید و بازدید به عنوان یک رسم جا افتاده در جامعه محسوب می‌شود که در روحیه افراد تأثیر شگرفی دارد. والدین نقش بسیار مؤثری در ایجاد شادآفرینی فرزندان دارند، به‌طوری که با تعریف خاطرات شیرین فرزندان را به دید و بازدید ترغیب می‌نمایند. اگر چه نباید دید و بازدید به فرزندان تحمیل شود زیرا باعث تنش فرزندان می‌شود.

• دید و بازدید، سلامت روان را تضمین می‌کند

مطالعات نشان داده است دید و بازدید با اقوام و خویشاوندان روی مغز تأثیر می‌گذارد. تحقیق جدیدی نشان می‌دهد دیدار با اعضای خانواده و یا حتی تماشای عکس‌های آن‌ها می‌تواند بخشی از مغز را که بیانگر احساسات شما درباره فامیل، دوستان و حتی خودتان است، برانگیزد. این اولین تحقیقی است که فعالیت دو بخش مغز را مقایسه می‌کند که یکی از این دو بخش مربوط به دیدن اعضای خانواده و فامیل و دیگری مربوط به ملاقات با دوستان و غریبه‌ها است.

نتایج تحقیق هم چنین می‌تواند توضیح دهند که چرا هنگامی فردی شبیه به خودمان را می‌بینیم، فوراً اعتمادمان نسبت به او جلب می‌شود. ما دوست داریم کنار آدم‌هایی باشیم که شبیه ما هستند و این امر به‌خاطر توانایی ذهن ناخودآگاه ما در رابطه با کشف شباهت‌های ظاهری اتفاق می‌افتد. محققان به این نکته پی بردند که عکس‌های مربوط به بستگان و کسانی که شباهت ظاهری با فرد مورد مطالعه داشتند از طریق بخش خودار مغز پردازش شد، ولی بقیه تصاویر ناحیه دیگری از مغز را فعال کرد که مربوط به گرفتن تصمیم‌های مهم و حساس در رابطه با خود می‌شود.

از آن‌جایی که امور مربوط به فامیل از طریق بخش خود ارجاع مغز پردازش می‌شوند، می‌توان توضیح داد که چرا از نظر ما اعضای خانواده و فامیل جزء امور شخصی ما محسوب می‌شوند. به همین دلیل است که ما می‌توانیم بعضی از عادات زشت دوستانمان را تحمل کنیم، ولی نمی‌توانیم در مورد بستگانمان این مسئله را بپذیریم، چون مغز ما در مورد آن‌ها همان‌طور قضاوت می‌کند که در مورد خودمان.

• دید و بازدیدهای نوروزی مشکلات قلبی را کاهش می‌دهد

متخصصین قلب و عروق معتقدند که دید و بازدیدهای سال نو، اگر با هدف تازه شدن دیدارها و فراموش کردن گدازه‌ها و سبک کردن بار غصه‌های خود و دیگران انجام شود، منجر به کاهش تنش‌های روحی و بهبود وضعیت جسمانی فرد و کاهش عوارض قلبی و عروقی می‌گردد.

بر اساس نظر این متخصصین افراد مبتلا به بیماری قلبی در مصرف آجیل و شیرینی و سایر تنقلات در ایام عید از نظر مصرف نمک و مواد قندی تحت کنترل باشند. رعایت این مسئله در افرادی که دچار نارسایی قلبی و یا بیماری دیابت و فشار خون هستند از اهمیت ویژه‌ای برخوردار می‌باشد. آنان بر این نظرند که از جمله تأثیرات بسیار منفی افزایش مصرف مواد

آثار رسیدگی به خویشان

صله رحم آثار و فواید ارزنده‌ای برای انسان در بر دارد که در این جا به برخی از آن‌ها اشاره می‌کنیم:

۱. طول عمر: یکی از مهم‌ترین آثار صله رحم، طولانی شدن عمر است. امام رضا (علیه‌السلام) در این باره فرمود: «يَكُونُ الرَّجُلُ يَصِلُ رَحْمَهُ فَيَكُونُ قَدْ بَقِيَ مِنْ عُمُرِهِ ثَلَاثُ سِنِينَ فَيُصَيِّرُهَا اللَّهُ ثَلَاثِينَ سَنَةً وَ يَفْعَلُ اللَّهُ مَا يَشَاءُ» چه بسا مردی که تنها سه سال از عمرش باقی مانده است، اما خدا به‌خاطر صله رحم، باقی‌مانده عمرش را به سی سال می‌رساند و خدا آن‌چه را می‌خواهد، انجام می‌دهد. شخصی به نام میسر از امام باقر یا امام صادق (علیه‌السلام) نقل کرده که آن حضرت فرمود: ای میسر! گمان می‌کنم به خویشان خود نیکی می‌کنی؟ گفتم: آری فدایت شوم! من در نوجوانی در بازار کار می‌کردم و دو درهم مزد می‌گرفتم، یک درهم آن را به عمه‌ام و درهم دیگر را به خاله‌ام می‌دادم. آن‌گاه امام فرمود: به خدا سوگند تاکنون دو بار مرگت فرا رسیده، ولی به‌خاطر صله رحم به تأخیر افتاده است.

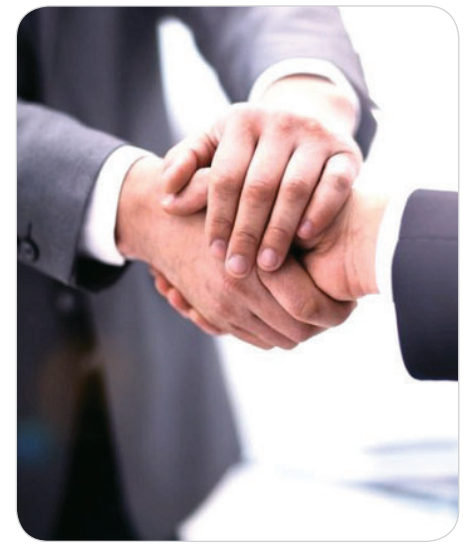
۲. فراوانی روزی: حضرت سجاد (علیه‌السلام) فرمود: «مَنْ سَرَّهُ أَنْ يَمُدَّ اللَّهُ فِي عُمُرِهِ وَأَنْ يَمْسُطَ لَهُ فِي رِزْقِهِ فَلْيَصِلْ رَحْمَةً...» هر کس دوست دارد، خدا عمرش را طولانی و روزی اش را افزایش دهد، باید صله رحم کند.

۳. حسن خلق: امام صادق (علیه‌السلام) فرمود: «صِلَةَ الْأَرْحَامِ تُحَسِّنُ الْخُلُقَ» رسیدگی به خویشان، اخلاق را نیکو می‌کند.

۴. پاکی اعمال و دفع بلا: امام باقر (علیه‌السلام) فرمود: «صِلَةَ الْأَرْحَامِ تُزَكِّي الْأَعْمَالَ وَ تَدْفَعُ الْبَلَاءَ...» رسیدگی به خویشان، اعمال را پاک می‌کند و بلا را دور می‌سازد.

۵. آسانی حساب: امام صادق (علیه‌السلام) فرمود: «صِلَةَ الرَّحِمِ تَهَيِّئُ الْحِسَابَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ... وَ تَقَيِّ مَصَارِعَ الشُّوْءِ» رسیدگی به خویشان حساب روز قیامت را آسان کرده و از مرگ بد جلوگیری می‌کند.

۶. آبادی شهرها: امام صادق (علیه‌السلام) فرمود: «صِلَةَ الرَّحِمِ وَ حُسْنَ الْجَوَارِ يَعْمرُ الْبِلَادَ» صله رحم و خوش رفتاری با همسایه شهرها را آباد می‌کند.

هفته‌نامه افق حوزه

ویژه‌نامه نوروز

و سبک زندگی اسلامی

به مناسبت آغاز سال ۱۳۹۸ ه.ش.

اسفند ۱۳۹۷ / رجب ۱۴۳۹

مارس ۲۰۱۹

صاحب امتیاز:

مرکز مدیریت حوزه‌های علمیه

مدیر مسئول:

سیدمفید حسینی کوهساری

مدیر رسانه و اطلاع‌رسانی

حوزه‌های علمیه:

محمدرضا پرتو

سر دبیر: رمضانعلی عزیزی

با همکاری هیئت تحریریه

دبیر ویژه‌نامه:

سعید عسکری

امور هنری:

سیدامیر سجادی

کارشناس فنی چاپ:

مصطفی اویسی

تلفن: ۰۲۵-۳۲۹۰۵۳۸

نمابر: ۰۲۵-۳۲۹۰۱۵۲۳

نشانی: قم، بلوار جمهوری

کوچه ۲، پلاک ۱۵

سندوق پستی: ۳۷۱۸۵/۴۳۸۱

پایگاه اینترنتی:

www.ofoghawzah.ir

پست الکترونیک:

info@ofoghawzah.ir

هفته‌نامه افق حوزه

اسفند ۱۳۹۷

رجب ۱۴۴۰ / مارس ۲۰۱۹

نوروز
و سبک
زندگی
اسلامی

• شیوه برخورد

الف) محور وحدت

مجموعه افراد یک فامیل، نسبت به بزرگ خاندان احترام می‌گذارند و در کارها با آنان مشورت می‌کنند و در اختلافات، به رأی و حکمیت و داوری آنان ارج می‌نهند و گاهی یک سخن از سوی آنان، آتش فتنه‌ای را خاموش می‌سازد، یا تفرقه و کدورتی را به وفاق و همدلی و آشتی مبدل می‌سازد.

نعمت وجود بابرکت آنان، اغلب تا هستند، ناشناخته است. وقتی به جایگاه حساس و مهم و نقش کارگشای آنان پی می‌برند که آنان را از دست بدهند. چه بسیار اختلاف‌ها و قهرها و نزاع‌های خانوادگی که پس از درگذشت «بزرگ خاندان» چهره نشان می‌دهد و چه بسیار رابطه‌ها و رفت و آمدها که قطع می‌شود، یا به سردی می‌گراید، و علت آن فقط از دنیا رفتن محوری است که مایه دلگرمی، امید، انس و معاشرت فامیل است.

رسول خدا ﷺ فرمود: «الْبِرْكَهَ مَعَ الْكَابِرِکُمْ»

برکت و خیر ماندگار، همراه بزرگ‌ترهای شماست.

در سخن دیگر فرمود: «الشَّيْخُ فِي أَهْلِهِ كَالْتَّبِي فِي أَمْتِهِ».

پیرمرد در میان خانواده‌اش، هم‌چون یک «پیامبر» در میان امتش است.

این اشاره به همان نقش محوری، فروغ‌بخشی، صفاآوری، هدایت و ارشاد، تجمع و الفت است که در وجود آنان نهفته است. پس اگر بزرگ‌ترها در فامیل و خانواده، چراغ روشنی‌بخش و محور وحدت و همدلی و عامل انس و ارتباط و رفت و آمدهای خانوادگی‌اند، باید این جایگاه، محفوظ بماند و مورد حراست و تقویت قرار گیرد.

ب) حرمت بزرگ‌ترها

رعایت ادب و مقتضای حق‌شناسی نسبت به عمری تلاش صادقانه و اینارها، گذشت‌ها، دلسوزی‌ها و سوختن و ساختن‌ها که بزرگان از خود نشان داده‌اند، آن است که در خانواده‌ها مورد تکریم قرار گیرند، عزیز و محترم باشند، به آنان بی‌مهری نشود، خاطرشان آزرده نگردد، به توصیه‌ها و راهنمایی‌هایی که از سر سوز و تجربه می‌دهند، بی‌اعتنایی نشود.

اگر جوانان قدر پیران را نشناسند و به جایگاه آنان حرمت نهند، هم رشته‌های عاطفی پیوندهای انسانی از هم گسسته می‌شود، هم از رأفت و عاطفه و تجربه سالخوردگان محروم می‌شوند، هم نشانه بی‌توجهی خود به ارزش‌ها را امضا کرده‌اند. حضرت علی (ع) در یکی از سخنان خویش، ضمن انتقاد از اوضاع زمانه و ناهنجاری‌های رفتاری مردم، از جمله براین دو مسئله تأکید می‌فرماید: ۱. بی‌احترامی کوچک‌ترها نسبت به بزرگ‌ترها ۲. رسیدگی نکردن توانگران به نیازمندان:

«اتَّكَمَ فِي زَمَانٍ ... لَا يُعْظَمُ صَغِيرُهُمْ كَبِيرُهُمْ وَلَا يُعُولُ غَنِيُّهُمْ فَقِيرُهُمْ».

شما در زمانه‌ای به سر می‌برید که کوچک به بزرگ تعظیم و تکریم نمی‌کند و ثروتمند، به فقیر رسیدگی نمی‌کند!

ج) نسبت به والدین

سالمندان به‌طور عموم، از احترام برخوردارند. اگر پدر و مادر باشند که این وظیفه، سنگین‌تر و مسئولیت مضاعف است. قرآن کریم از تندی و پرخاش نسبت به پدر و مادر پیرنهی می‌کند و به سخن نیک و لحن شایسته و خضوع و تواضع و گستردن بال رأفت در برابر آنان و خیرخواهی و دعا در حق آنان دعوت می‌کند.

فرمان خداوند، چنین است: «إِذَا يُلَاقَىٰ عِنْدَ الْكَبِيرِ أَخَذَهَا أَوْ كَلَاهَا فَلَا تَقُلْ لَهُمَا أَفٍّ وَلَا تَنْهَرْهُمَا وَقُلْ لَهُمَا قَوْلًا كَرِيمًا، وَاخْفُضْ لَهُمَا جَنَاحَ الذَّلِيلِ مِنَ الرَّحْمَةِ وَقُلْ رَبِّ ارْحَمْهُمَا كَمَا رَبَّيَانِي صَغِيرًا».

قرآن کریم از تندی و پرخاش نسبت به پدر و مادر پیر نهی می‌کند و به سخن نیک و لحن شایسته و خضوع و

برخورد با سالمندان در آداب اسلامی

حجت الاسلام والمسلمین جواد محدثی

برخلاف فرهنگ غرب، که وجود سالمندان را در خانواده‌ها، زائده‌ای مزاحم می‌پندارند و می‌کوشند برای آن‌که آزادی‌های شخصی‌شان محدود نشود و مزاحمی نداشته باشند، به نحوی آنان را از محیط خانه و روابط خانوادگی دور کنند، اسلام به آنان ارج می‌دهد و حرمت قائل است و به رعایت حقوق و احترام آنان سفارش کرده و به بهره‌گیری از تجارب و افکار پخته آنان تشویق می‌کند. در این بخش، شیوه صحیح برخورد با پیران و سالمندان را. چه پدر و مادر باشند، چه سالخوردگان دیگر. بر اساس تعالیم مکتب، بررسی می‌کنیم.

• تأثیر رفتار

هم‌چنان که کودکان و نوجوانان، از رفتار و عمل بزرگ‌ترها درس و الگومی‌گیرند، سالخوردگان نیز گاهی از نظر فکری و قضاوت و دیدگاه، تحت تأثیر رفتار جوانان قرار می‌گیرند. بسیار اتفاق افتاده است که خانواده‌ای غیر متدین و بی‌تفاوت نسبت به ارزش‌ها و پاکی‌ها، در اثر مشاهده رفتار شایسته از جوانشان، به راه آمده‌اند. در واقع، جوان پاکدل پاک رفتار، با نحوه عملش بر بزرگ‌ترها هم تأثیر بگذارد.

احترام به بزرگ‌ترها و رعایت ادب و تکریم نسبت به سالخوردگان، اگر در عمل و رفتار ما تجلی یابد، فرزندان ما نیز، این فرهنگ را می‌آموزند و با همین آداب و سنن بار می‌آیند. کسی که انتظار ادب و معرفت و حق‌شناسی از فرزندان‌اش دارد، باید همین حالت را نسبت به پدر و مادر و بزرگ‌ترها نشان دهد، تا کوچک‌ترها هم از او بیاموزند.

کودکان نیز مستعدترین شاگردانی‌اند که «درس‌های عملی» را با دقت، از رفتار ما می‌آموزند. اگر ما به سالمندان احترام نگذاریم، از خردسالان و نوجوانان چه انتظاری داشته باشیم که با سالخوردگان و خود ما با احترام و تعظیم و تکریم، برخورد کنند؟

براین اساس، با ادب نسبت به بزرگان و گرامیداشت خاطر سالمندان و تحویل گرفتن آنان و نیکی و مراقبت از آنان، جامعه‌ای خوب و خانواده‌ای باصفا و روابطی مستحکم و عاطفی داشته باشیم.

و نیز ... قدر نعمت جوانی را بدانیم که این گوهر، همیشه با ما نیست.

و چه نیکو سروده است ملک الشعرای بهار:

سحرگه به راهی یکی پیر دیدم بگفتم: چه گم کرده‌ای

اندین ره؟ بگفتا: جوانی، جوانی، جوانی

برگرفته از: کتاب اخلاق معاشرت

حجت الاسلام والمسلمین جواد محدثی (باتلخیص)

تواضع و گستردن بال رأفت در برابر آنان و خیرخواهی و دعا در حق آنان دعوت می‌کند.

هرگاه یکی از آن دو (پدر و مادر) یا هر دو نزد توبه سن پیری و سالمندی رسیدند، به آنان آف مگو، آنان را طرد مکن و به آنان سخن کریمانه بگو و بال فروتنی را از روی رحمت و شفقت برای آنان بگستر، و بگو: پروردگارا! همان‌گونه که مرا در خردسالی‌ام تربیت کردند، تونیز بر آنان رحمت‌آور.

ادب و احترام نسبت به پدر و مادر بزرگ‌سال، آن است که: آنان را به اسم، صدا نکنی، به احترامشان برخیزی، از آنان جلوتر راه نروی، با آنان بلند و پرخاشگرانه سخن نگویی، نیازهایشان را برآوری، خدمتگزاری به آنان را وظیفه‌ای بزرگ بدانی و از آنان در سن کهولت و پیری مراقبت کنی.

د) انتقال فرهنگ

از عمده‌ترین راه‌های انتقال یک فرهنگ به نسل‌های آینده، رفتار پدر و مادر و مربیان است. کودکان، آن‌چه را در رفتار بزرگ‌ترها ببینند، از آن الگومی‌گیرند. احترام به بزرگ‌ترها و رعایت ادب و تکریم نسبت به سالخوردگان، اگر در عمل و رفتار ما تجلی یابد، فرزندان ما نیز، این فرهنگ را می‌آموزند و با همین آداب و سنن بار می‌آیند. کسی که انتظار ادب و معرفت و حق‌شناسی از فرزندان‌اش دارد، باید همین حالت را نسبت به پدر و مادر و بزرگ‌ترها نشان دهد، تا کوچک‌ترها هم از او بیاموزند.

این یک سنت تاریخی و تأثیر و تأثر از اعمال و رفتار است. هر کس چیزی را درو می‌کند که کشته است. اگر در حدیث است که «لَا مِيرَاثَ كَالْأَدَبِ» هیچ ارثی همانند ادب نیست که از بزرگان به فرزندان برسد، در این مورد هم مصداق می‌یابد.

امام علی (ع) فرمود: «وَقَرُّوا كِبَارَكُمْ، يُؤَقِّرْكُمْ صِغَارَكُمْ»

به بزرگان‌تان احترام کنید، تا کوچک‌ترها هم به شما احترام کنند.